Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

...СС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...тэмнай 1921 оной ...бриин 21-һээ гарана | № 305 (13621) | 1971 оной декабриин 26, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

БУРЯАД ХЭБЛЭЛЭЙ ҺАЙНДЭР

...уржадэр Улаан-Үдын ...ро болон баледэй теат... ордон соо хүн зон ...роо сугларба. Тэдэнэй ...да журналистнар, пар... болон совет хүдэлмэ...эгшэд, ниислэл хотын, ...өө нютагуудай олонии... түлөөлэгшэд бии. Тэдэ... Буряад орондо больше... хэблэлэй буряад хэлэн ...рэ бии болгогдоһоор, мүн ...уряад үнэн» газетын ...дэлһөөр 50 жэл гүйсэ...эй ойн баярта ерээ.

...уряад хэблэлэй һайн...тэ зорюулһан баярай ...лаае КПСС-эй Буряадай ...омой секретарь А. А. ...иев нээбэ. Буряадай ...СР-эй Верховно Соведэй ...зидиумэй Түрүүлэгшэ ...С. Семеновто үгэ үгтэжэ, ...ряад үнэн» газетые ...лай Улаан Тугай орде... шагнаха тухай ...СР-эй Верховно Со... Президиумэй Указ ...агдаба. КПСС-эй ...омой нэгэдэхи сек...рь А. У. Модогоев ...кциин Улаан тугта ор...зүүлгэбэ. Удаань нүхэр ...догоев энэ ехэ дэмбэрэл... ушартай дашарамдуу... КПСС-эй обкомой, ...АССР-эй Верховно Со... Президиумэй, Ми...рнүүдэй Соведэй амар...га уншаад, «Буряад үнэн» газетын, хэблэлэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдые, хото, хүдөөгэй бэшэгшэдые халуунаар амаршалба.

«Буряад үнэн» газетын редактор **Ц. Ц. Цибудеевтэ** элидхэлэй үгэ үгтэбэ. Буряад ороной ажалшан түмэниие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ туйлай ехэ үүргэ бэелүүлһэн большевик хэблэлэй, «Буряад үнэн» газетын түүхэтэ зам тухай элидхэлшэ тодорхойгоор хөөрөө.

Элидхэлэй дүүрэһэн хойно амаршалгын үгэ хэлэлгэн эхилээ. КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой ба горсоведэй гүйсэдкомой зүгһөө амаршалга уншахын тула КПСС-эй горкомой нэгэдэхи секретарь **А. М. Беляковто** үгэ үгтэбэ. Захааминай аймагай олон тоото уншагшадай зүгһөө КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь **Н. Б. Михеев** амаршалгын үгэ хэлэжэ, тусхай адрес барюулаа. Анхандаа КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь ябаһан, мүнөө СССР-эй тусхайта пенсионер **М. М. Сахьянова** сэдьхэл зүрхэеэ доһолгон, амаршалгын үгэ хэлээ. Ажалшан арадые хүмүүжүүлхэ талаар большевик хэблэлэй тэрэ тоодо газетын үүргэдэ В. И. Ленин ямар ехэ анхарал хандуулдаг һэн бэ гэжэ нүхэр Сахьянова һануулба.

Ниислэл хотын, хүдөөгэй олониитын зүгһөө профсоюзай областной Соведэй түрүүлэгшэ **Л. С. Асеев**, ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **М. Ф. Маханов**, авиазаводой директор **С. И. Исаев**, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой түрүүлэгшэ **Ц. С. Семенов**, Буряадай Журналистнуудай холбооной түрүүлэгшэ, «Правда Бурятии» газетын редактор **И. К. Щекотов**, Уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ **Д. З. Жалсараев**, СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай түлөөлэгшэ **Ц. Б. Галданов**, Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай ректор **И. А. Батудаев** болон бусад амаршалгын үгэ хэлэжэ, бэлэгүүдые барюулба.

Редакциин уряалаар 50 жэлэй һайндэртэ хабаадалсахаар ерэһэн айлшадай зүгһөө Забайкальска сэрэгэй округой «На боевом посту» газетын редактор **Н. К. Новиков**, Усть-Ордын Буряад национальна округой «Ленинэй туг» газетын редактор **Б. Х. Хажеев**, Агын Буряад национальна округой «Агын үнэн» газетын редактор **Б. Р. Рабдано**, Хакасай автономито областиин областной газетын редактор **С. К. Добров** гэгшэд амаршалгын үгэ хэлэһэн байна. Хакас арадай эртэ урдын ёһо заншалай гуримаар нүхэр Добров бэлэг бариад, «СССР-эй арадуудай хани барисаан мандаха болтогой!» гэһэн үгэнүүдые ород, хакас, буряад хэлэнүүд дээрэ хэлэбэ.

Буряад орондо большевик хэблэлэй байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойн гүйсэһэнэй баярта «Буряад үнэн» газетын редакциин нэрэ дээрэ олон тоото амаршалгын телеграмманууд ороо. Тэдэнэй заримыень уншахын тула «Буряад үнэн» газетын редакторай орлогшо **М. Н. Нимаевта** үгэ үгтэбэ. СССР-эй Журналистнуудай холбооһоо, Хальмагай АССР-эй республиканска газетэ «Хальмаг үнэнэй», Татарай АССР-эй республиканска газетэ «Социалистик Татарстанай» болон бусад республикануудай, Буряадай олон тоото эмхи зургаануудай зүгһөө амаршалгын телеграмманууд, бэшэгүүд абтаа.

Баярай суглаанай дүүрэһэнэй һүүлээр оперо болон баледэй театрай эрхим дуушадай, хатаршадай, хореографиин училищиин һурагшадай хүсөөр тон һонирхолтой, ехэ концерт болоо.

Ц. ДОНДОГОЙ.

ДОСААФ-ай БҮХЭСОЮЗНА VII СЬЕЗД

Армида, Авиаци ба Флодто туһалха һайн дуранай бүлгэмэй Бүхэсоюзна VII съезд Кремлиин Ехэ ордон соо декабриин 24-дэ хүдэлмэрөө дүүргэбэ. Делегадууд ЦК-гай ба түбэй шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсээ. Оборонно бүлгэмэй хүтэлбэрилхы органуудые съезд һунгаһан байна.

Съездын делегадууд КПСС-эй Центральна Комитедтэ бэшэг эльгээгээ. Армида, Авиаци ба Флодто туһалха һайн дуранай бүлгэмэй хэдэн миллион гэшүүд Коммунис партияа, Советскэ правительствала тойрон үшөө бүри нягтаар жагсаха, социалис Эхэ оронойнгоо өөрыгөө хамгаалха хүсэ шадалые бэхижүүлхэ бүгэдэ арадай хэрэгтэ эрхим хубитаяа оруулха байха гэжэ ленинскэ Центральна Комитедые тэдэнэр батаар найдуулба.

***

Декабриин 24-дэ Бүхэсоюзна VII сьезд дээрэ һунгагдаһан ДОСААФ-ай Центральна комитедэй пленум болобо. ЦК-гай түрүүлэгшээр Советскэ Союзай гурба дахин Герой авиациин генерал-полковник А. И. Покрышкин һунгагдаа.

(ТАСС).

СССР-эй ЦСУ-гай МЭДЭЭСЭЛ

I.

Прибор бүтээлгын промышленностиин хүдэлмэришэд жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэбэ. 150 миллион түхэригэй приборнууд, автоматизациин ба тоололгын техникын хэрэгсэлнүүд жэлэй дүүрэтэр түсэбһөө гадуур гаргагдаха байна. Үнгэрэгшэ жэлэйхитэй сасуулбал, 1971 ондо эдэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ 17 процентээр ехэ болохо юм.

II.

Химиин промышленностиин предприятинуудай коллективүүд сэрэ, пластмасса ба синтетическэ дабирхай, ургамалнуудые хамгаалха химиин хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилхэ жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргээ.

Түсэбһөө гадуур 30 мянган тонноһоо үлүү сэрэ, 70 мянган гаран тонно пластическа масса ба синтетическэ дабирхай, тэрэ тоодо 13,6 мянган тонно полиэтилен, ургамалнуудые хамгаалха 10 мянга гаран тонно химиин хэрэгсэлнүүд үйлэдбэрилэгдэхэ байна.

СССР-эй ДАЛАЙН ФЛОДОЙ МИНИСТР ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ ХЭБЭ

СССР-эй далайн транспортын ашаа шэрэлгын эрьесые энэ табан жэлэй үе сро 1,4 дахин, хилын саагуур тамаралгын талаар 42,3 процентээр ехэ болгохоор хараалагдана. Эдэ тоонуудые СССР-эй Далайн флодой министр Т. Б. Гуженко декабриин 23-да болоһон пресс-конференци дээрэ дурдаба. Юһэдэхи табан жэлэй турша соо далайн флодой хүгжэхэ хүгжэлтэ тухай совет ба харин журналистнуудта министр хөөрэжэ үгөө.

Мүнөө Советскэ Союзай далайн флот 1500 гаран транспортна суднатай юм. Тэдэнэй 80 процентнь һүүлшын арбан жэлэй турша соо бүтээгдээ. Үнгэрһэн табан жэлнүүдэй үедэ судна нууд дээрэ автомат зэбсэгүүд амжалтатайгаар нэбтэрүүлэгдээ. Автомадаар зэбсэглэгдэһэн элдэб янзын судна нууд бүтээгдэжэ эхилээ.

Энээнтэй хамта далайн портнууд улам хүгжэжэ байна. 1970 ондо манай портнуудта ашаанай хүдэлмэрииие үргэлжэ дээрэнь оньһожоруулгын хэмжээн 85 процентдэ хүрэһэн юм. Дэлхэйн алишье зүгтэ СССР-эй туг намилзуулһан судна нуудые хаража болохо юм гээд Т. Б. Гуженко хэлэбэ. Үнгэрэгшэ жэлдэ совет морягууд 105 оронуудта ошожо ерэһэн байха юм.

СССР-эй Далайн флодой министр журналистнуудай асуудалнуудта харюу үгөө.

(ТАСС-ай корр.).

Москва.

МОСКВАГАЙХИД ҮГЭДӨӨ ХҮРӨӨ!

Москвагай промышленность 1971 оной түсэбые болзорһоонь урид дүүргэбэ

Партиин XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлээд, манай Эхэ ороной ниислэл хото Москвагай ажалшад юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын жэлые үйлэдбэриин шэнэ туйлалтануудаар тэмдэглэбэ. 1971 ондо бэелүүлэгдэхэ социалис уялгануд амжалтатайгаар бэелүүлэгдээ.

Ниислэл хотын промышленна предприятинуудай коллективүүд продукци худалдаха ба шухалын шухала олонхи зүйлнүүдые бүтээн гаргаха жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид, декабриин 24-дэ дүүргээ. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлһэнэй ашаар үйлэдбэриин бүхы ургалта туйлагдаа.

Лихачёвой нэрэмжэтэ, Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ автомобильна заводуудай, «Красный пролетарий», «Калибр», хоёрдохи часовой, «Динамо» заводуудай, Куйбышевай нэрэмжэтэ электрозаводой, «Красная роза» комбинадай, «Красный Октябрь» фабрикын болон бусадай коллективүүд үйлэдбэриин үндэр үрэ дүнгүүдые туйлаа.

Түсэбһөө гадуур 10 миллион үлүүтэй дүрбэлжэн метр бүд, 500 мянган паар гутал, 600 мянган трикотаж зүйл, 35 миллион түхэригэй соёл-ажаһуудалай хэрэглэмжын ба ажахын эд бараан бүтээгдэһэн байна.

Москвагай ажалшад 1972 оной түсэб ба юһэдэхи табан жэлэй даалгабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлнэ.

Л. И. БРЕЖНЕВ О. ДОРТИКОСТОЙ УУЛЗАБА

Декабриин 24-дэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев Кубын компартиин ЦК-гай Политбюрогой, секретариадай гэшүүн, Кубын Республикын президент нүхэр О. Дортикос Торрадотай уулзаба. Нүхэр О. Дортикос Торрадо Советскэ Союзда хани ёһоор айлшаджа байна.

Энэ уулзалгада совет талаһаа — КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай таһагые даагша К. В. Русаков, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, Кубын Республикада байдаг СССР-эй элшэн сайд Н. П. Толубеев; Кубын талаһаа — Кубын КП-гэй ЦК-гай гэшүүн, СССР-тэ байдаг Кубын Республикын элшэн сайд Р. Гарсия Пелаес гэгшэ хабаадалсаба.

КПСС Кубын КП хоёрой хоорондо, Советскэ Союз Кубын Республика хоёрой хоорондо аха дүү ёһоной холбоо барисаанай амжалтатайгаар хүгжэжэ байһан тушаа сэдьхэлээ ханаги байһанаа нүхэд Л. И. Брежнев, О. Дортикос гэгшэд нэгэн һаналтайгаар элирхэйлэн мэдүүлээ. Политическэ, экономическэ, үзэл сурталай болон бусад һалбаринуудай талаар Совет-Кубын харилсаа холбооое улам саашадань гүнзэгырүүлхэ арга замууд тухай тэдэнэр һанамжаяа халан абалсаһан байна.

Мүн уласхоорондын шухала асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Энэ хэлсээн нүхэд ёһоной, үнэн зүрхэнэй ба нэгэн һаналтай байһанай оршон байдалда үнгэрөө.

(ТАСС).

Экономическа харилсаа холбоон улам үргэдхэгдэнэ

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Экономическа, научно-техническэ харилсаа холбоо бэелүүлхэ Совет-монгол правительствануд хоорондын комиссиин 7-дохи заседани эндэ нээгдээ.

Комиссиин заседанида МНРП-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Д. Майдар түрүүтэй Монголой правительственна делегаци, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госстройн түрүүлэгшэ И. Т. Новиков түрүүтэй Совет правительственна делегаци хабаадана.

Правительствануд хоорондын комиссиин ээлжээтэ заседани хоёр ороной хоорондын экономическа, научно-техническэ харилсаа холбооной шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ байна.

ГҮЙСЭД БЭЛЭНБДИ

...риин аймагай Анаагай совхозой 1-дэхи ...деление эрхилэгшэ Галина Цыреновна АЮШЕЕВА хөөрэнэ:

Манай отделениин малшад, ...эришэд Коммунис партиин ...съездын болоһон түүхэтэ ...хараалһан түсэб, даабарияа ...атайгаар түгэсхэхын тула... ...олдосотойгоор ажаллажа ... Түсэбтэ табан жэлэй ту... жэлдэ малһаа абтаха про...удые элбэг дэлбэгээр абаха ...орилго ажалшаднай табин...

...ө үедэ үбэлжэлгэ хаа хаа...түлэг дундаа ябажа байна. ...байһан үхэр малаа һай...ндо оруулха зорилготой ...абди. Отделенидэмнай ...онид, тэрэ тоодо 3700 эхэ ... тоологдоно. Мүн манда ...эр, жара шахуу морид бии ...бүхы адууһа малаа тобир ...ар ондо оруулха гээшэ ...е бэлэн бэшэ.

...ша ондо хүдэлмэришэднай ...н дээрэһээ 8100 центнер ...элдхэжэ абаа. Бэлэдхэһэн ...мнай 70 процентнь гэхэ ... 5670 центнерынь шарга дээрэ һурилэгдэһэн байна.

Зургаан жэлэй урда манда сабшалан һайжаруулха тусхай отряд байгуулагдаа һэн. Энэ сагһаа хойшо тус отрядые дүй дүршэл ехэтэй механизатор Цырен Аюров хүтэлбэрилнэ. Мүнөө үедэ энэ коллективэй гэшүүд сабшалан дээрээ 1500 тонно наг шэбхэ гаргажа тараанхай. Тэдэнэр уһалууриин һубагуудые сэбэрлэжэ дүүргэнхэй. Эндэ сабшалан үргэдхэхэ хүдэлмэри урагшатай һайнаар ябуулагдана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Хүдэлмэришэдэй һайнаар хүдэлһэнэй ашаар түсэбэй ёһоор хуряагдаха үбһэн абтаа бшуу.

Үбэлэй үедэ ямар отара, гүүртэ хэды шэнээн үбһэ эдихэ ёһотойб, тэрэнэйнь зэргээр малшадта хубаарилагданхай. Нормын ёһоор малда эдюулхэ үбһэ тэжээлынь хорёодонь асаргаданхай. Жэл бүри бидэ иигэжэ үбһэеэ хубаарилдаг гуримтайбди. Малшан бүхэн хубита үбһөө хорёодоо оруулаад байхадаа зүбөөр хубаарилжа үгэхые оролдодог гээшэ.

Үбһэнһөө гадуур 3400 центнер һолоомо, 2400 центнер зелёнко хуряажа абаабди. Үбэлэй һаранuудта эхэ хонин бүридэ 50 килограмм үбһэ, 20—20 килограмм зелёнко, һолоомон хүртэнэ. Энээнһээ гадна, хонин бүридөө үдэрэй туршада 200 грамм оооһо тарияанай зүйл малшаднай үгэдэг юм.

Хониднай февраль һарада хурьгалха. Хонишоднай ерэхэ жэлдэ 3330 хурьга түлжүүлхэ зорилготой юм. Хараалһанаа бэелүүлхэ арга боломжо манда бии.

Үнинэй дүй дүршэл ехэтэй хонишон Норбо-Самбу Бадмаев үнгэрэгшэ табан жэлэй дүнгөөр ажалдаа амжалта туйлаһанайнгаа түлөө Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан. Энэ нүхэрнай мүнөө жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга түлжүүлхэ гэһэн уялгатай ажаллажа байна. Шойжалсан Мархюев ажахынгаа эрхим хонишодой нэгэн байха. Байгша оной дүнгөөр Мархюев ВДНХ ошохо түлөөһэгүй путёвкоор шагнагдаһан юм.

Малшадай байха гэр хаһа саг соонь дулаалжа үгөөбди. Хонидойнь хашаа дулаалагданхай, Мүнөө үедэ малшаднай хонидоо хаганда адуулна.

Нэгэ хэдэн үгөөр отделениин комсомолшуудай ажабайдал тухай хөөрэмөөр. Манда дүшөөд залуушуул ажалладаг юм. Ажалайнгаа һүүлээр тэдэнэр клубта сугларжа, лекци, концерт хүдөөгэй малшадта табихаяа бэлдэдэг. Комсомолшуудай амаралтын үдэрнүүдтэ воскреснигүүдые эмхидхэжэ, олоһон мүнгөөрөө элдэб спортивна хэрэгсэлнүүдые худалдажа абадаг заншалтай. Мүн өөһэдынгөө хүсөөр тэдэнэр стадион бариһан байха. Залуушуулнай ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг гээшэ. Комсомолой организациин секретарь Чимит Ринчиновэй үүргэ эндэ ехэ.

Д. ХУБИТУЕВ,
бэшэжэ абаба.

...АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Е. М. СТУЛЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ...ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

...спубликын совет болон партийна органуудта үни удаан саг соо ...рэ ехэтэйгээр ажаллаһанайнь түлөө, түрэһөөр 50 наһатай бо...ойнь дашарамдуулан, Улаан-Үдын аэропортын начальнигай ...ическэ талаарнь орлогшо нүхэр Ермил Михеевич Стулевые Бу...й АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамо...шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **Б. СЕМЕНОВ.**

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь **К. МАСЛОВ.**

...лаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1971 оной декабриин 21.

ОЛООРОО ОРОЛДОНО

Еловско леспромхозой коллектив ойдо модо бэлэдхэхэ, пиломатериал хюрөөдэн гаргаха жэлэйнгээ даабари байгша оной декабриин 15-да дүүргэбэ. Тус коллектив даабариһаа гадуур үшөө 1100 кубометр модо бэлэдхэжэ, 1.250 кубометр пиломатериал хюрөөдэхөөр шиидэнхэй. Энэ леспромхозой хүдэлмэришэд хоёр халаан соо модо бэлэдхэнэ. Үйлэдбэридөө шэнэ онол арга үргэнөөр нэбтэрүүлэн габшагай шангаар хүдэлнэд. Энээнэй ашаар лэ ехэ модо бэлэдхэжэ, һайн шанартай пиломатериал хюрөөдэнэ ха юм.

А. А. Соболев, В. М. Утенков гэгшэдэй даадаг бригаданууд пиломатериал хюрөөдэхэ даабаряа 20—25 процентээр үлүүлэн дүүргээ. Энэ леспромхозой коллектив Буряадай Министрнүүдэй Соведэй түлишын промышленностиин управлени соо эрхимлэжэ ябана. Жэлэй дүүрэтэр үшөө ехэ модо бэлэдхэхээр шиидэбэ.

Ж. ОЧИРОВ.

ЭМХИТЭЙ АЖАЛАЙ АША

Тарялан дээрэ хон-жэн, газар дайда гүнзэгы саһаар хушагданхай, үбэлэй бүхэ нойроор нойрсожо байбашье һаань, газарай эзэд —таряашад эдэ үдэрнүүдтэ мини байнагүй. Эгээл мүнөө совхозой мастерской соо ерэхэ хабарай тарилгада хүдэлхэ машина техникэ заһабарилга түлэг дундаа.

«Шергинский» совхоз жэлһээ жэлдэ трактор, машина заһабарилгын хүдэлмэри эмхитэй һайнаар үнгэргэдэг гэжэ үнинэй суутай юм. Байгша ондошье эндэхид оооһо тарияанай, бусад ургамалнуудай ургаса хуряажа, тарялан дээрэхи хүдэлмэреэ дүүргэмсээрээ тусхай графигай ёһоор тракторнуудаа заһабарилжа эхилээ һэн. Мүнөө дүрбэдэхи кварталай дүүрэхэ үшөө үды байбашье, совхоз түсэбөөр хараалагдаһан 26 тракторaa бэлэн болгожо гаргаа. Жэлэй дүүрэтэр 4—5 трактор заһабарилха зорилготой. Мүн пилээд олон плуг, сеялкэ, борной, культиватор гэхэ мэтэ техникэшье бэлэн болгогдобо.

Нэн түрүүн заһабарилагшададаар дүршэл шадабари ехэтэй, оролдосотой шударгы механизаторнуудые табижа, трактор, машина заһабарилха тодорхой нарин график зохёогоод, заһабарилгада хэрэгтэй запасной часть, элдэб хэрэгсэл эртээнһээ бэлдэһэн, эндэ хүдэлэгшэдэй ажалые һайнаар эмхидхэжэ шадаһанай ашаар иимэ амжалта туйлаа.

Эндэ заһабарилга дээрэ хүдэлэгшэдэй дунда ажалша бэрхэ, ёһотойл «алтан гартай» хүнүүд олон. Үнинэй механизатор Григорий Дубининай заһабарилһан тракторай двигатель хэзээдэшье найдамтай һайн байдаг гэжэ нүхэдынь магтадаг юм. Мүноо тэрэ өөрынгөө баян дүй дүршэлые туһалагша Григорий Пуховскийда дамжуулна. Бусад цехүүдтэ хүдэлдэг заһабарилагшад-слесарьнууд Юрий Кузьмин, Петр Голубев гэгшэд баһал бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлнэ.

Совхозой механизаторнууд жэлэй дүүрэтэр бүхы плуг, сеялкэнүүдые заһабарилжа бэлэн болгохо зорилго табяад, эршэмтэй шангаар хүдэлжэ байна.

Н. ПОПКОВ,
Кабанскын аймагай «Байкальские огни» газетын редактор.

БУРЯАДАЙ АССР-эй НАЙМАДАХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ II СЕССИ

ТҮМЭН АРАДАЙ АША ТУҺАДА ЖАРГАЛ ТҮХӨӨҺЭН ТҮСЭБҮҮД

«Табан жэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө совет арадай тэмсэлые интернациональна уялгаяа дүүргэлгын һайн һайхан жэшээ, эб найрамдал бэхижүүлгэ ба социальна хүгжэлтын хэрэгтэ ехэ туһа нэмэри гэжэ түрүү хүн түрэлтэн харана. Табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ Советскэ Союзай уласхоорондын байдалые саашадань бэхижүүлхэ, социализмын капитализмтай экономическа мүрысөөндэ шэнэ амжалта туйлаха хэрэгтэнь туһалха байна».

(СССР-эй наймадахи зарлалай Верховно Соведэй гурбадахи сесси дээрэ нүхэр А. Н. КОСЫГИНАЙ хэлэһэн үгэһөө).

Шэнэ табан жэлдэ, мүн 1972 ондо Буряадай арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэбүүдые, республикын 1972 оной бюджедые депутадууд ехэ эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэһэн байна. Эдэ түсэбүүдэй холын хараатайгаар табигдаһан, республикын арадай ажахые бүри ехэ, шэнэ шатада хүгжөөн гаргаха ба арад зоной ажаһуудалые улам һайжаруулха аргатай, КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ Буряад ороной бодото нэмэри боложо шадаха байһыень үгэ хэлэһэн депутат бүхэн тэмдэглэжэ, үнэн зүрхэнһөө һайшаажа, халуунаар дэмжэжэ байһанаа, тэдэниие бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүн зонтоёо хамта хүсэ шадалаа гамнангүй оролдохо байһанаа найдуулаа.

Үнгэрһэн табан жэлэй туршада, мүн 1971 ондо республикымнай арадай ажахын бүхы һалбаринууд эрхим һайн дүнгүүдые туйлаһан, хүн зоной аша туһада нүлөөтэй ехэнүүд ажал хүдэлмэри ябуулагдаһан байна.

Эдэ бүгэдые сесси дээрэ депутадуудай хэлэһэн үгэнүүд дээрэһээ баталжа болоно.

Жэшээнь, депутат, Улаан-Үдын горсоведэй түрүүлэгшэ нүхэр **А. С. Сыренов** ниислэл хотын ажалшадай туйлаһан амжалтанууд дээрэ тогтоходоо 1971 оной 11 һарын туршада городой промышленна предприятинууд үйлэдбэриингөө түсэбые 101,7 процент дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 15 миллион түхэригэй олзо гүрэндэ оруулаа гэжэ тэмдэглэбэ. Мүн хүн зоной хэрэглэмжэ хангаха талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдаа. 15 магазин нээгдэһэн, ниитын эдеэ хоолой газарнууд 895 һууряар ехэ болоһон байна. Городоо болбосон түхэлтэй болгохо талаар хүдэлмэри ябуулагдажа үргэлжэлүүлэгдээ. «Гэхэтэй хамта, түргэн дабшасатайгаар хэгдэжэ байһан городтохи барилганууд үшөө ехэ байха аргатай аад, элдэб шалтагаанһаа боложо, сагай эрилтэдэ харюусаагүй», — гээд, тэрэ тэмдэглэбэ. Энэ жэлэй 11 һарын туршада 62 миллион түхэригэй барилга хэгдэхэ ёһотой аад, тэрэнэй 54,8 миллиониинь ашаглагдаа, Буряадай барилгын управлениин городтохи СМУ-нуудай

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай АССР-эй наймадахи зарлалай Верховно Соведэй II сесси. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: забһарлалгын үедэ.

А. ИСТОМИНОЙ фото.

нэгэниипьшье түсэбөө дүүргээгүй байха юм. Шэнэ табан жэлдэ ниислэл хотодомнай хүн зоной һууха байрын гэрнүүд 8-дахи табан жэлэйхидэ орходоо 174 мянган дүрбэлжэн метрээр ехэ баригдаха түсэбтэй. Хэрбээ барилгын организацинуудай хангалтагүйгөөр хүдэлһэн зандаа байбал энэ түсэб дүүргэгдэхэгүй. Харин тиихэдэнь элдэб түхэлэй мэргэжэлтэд, творческо, научна хүдэлмэрилэгшэдһөө гадна гэр байраяа шэнэлүүлхээр болоһон 8 мянган бүлэ айл хүлеэжэ байна.

Үшар иимэһээ республикын барилгын организацинуудай хүдэлмэриие эрид һайжаруулха хэмжээнүүд дары абтаха зэргэтэй болоно. Байрын гэрнүүдһээ гадна промышленна болон бусад ехэнүүд барилгануудай хүдэлмэридэ дутагдалнууд олон, илангаяа хүдөөгэй барилганууд унжагайруулагдана. КПСС-эй Хяагтын райкомой секретарь, депутат **Е. Ф. Елизов** ингэжэ хэлэбэ: «Манай аймагай ажалшад хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ түсэбүүдээ (энэ оной үнгэрһэн 11 һарые абабал) һүөөр 110, мяхаар 111, нооһоор 112, үндэгөөр 145 процент дүүргээд ябана, тиимэһээ жэлэйнгээ түсэбүүдые үлүүлхэнь элитэ. Эдэ дүнгүүд бүри ехэ байха һэн. Теэд элдэб шалтагаанһаа боложо, илангаяа малай һайн байрануудаар үсөөн, оньһожоруулга муутай дээрэһээ шадал хүсэеэ дүүрэн харуулжа шаданагүйбди». Нээрээшье аймаг дотор хэгдэхэ ёһотой капитальна барилга сагай эрилтэдэ хүрэнэгүй. Нэгэ доро 12 мянган гахай шахан таргалуулха шадалтай ажахынууд хоорондын Наушкын бааза сүүдхэ соо 200 тонно комбикормо, буйлуулха шадалтай, Хоронхойн завод, 400 үнеэдэй баггаасатай һү-мяханай «Пограничный» совхоздохи комплекс болон аймаг доторхи бусад барилганууд ашаглалгада үгтэхэ болзортоо бэлэн болоогүй байхань. Гадна Сэлэнгэ, Сүхэ, Киран голнуудай нуганoccurred нуганuудта тарилга хэбэл, хүрьһэниинь айхабтар үрэжэлтэй. Теэд энэ хэрэг аймагай ажахынуудай хүсөөр диилдэхэгүй байна. Республикын мелиорациин министерство, уһанай ажахы, УОС ба ММС энэ хэрэгтэ туһалха ёһотой, мүн эдэ шэнэ газарнуудта барилганууд хэгдэхэ болоно. Гадна Буряадаймнай эгээл үнинэй хотонуудай нэгэн Кяхта городые болбосон түхэлтэй болгохо талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ, илангаяа хотын түхэл шарайда таарама шэнэ гэрнүүд бодхогдохо болоно, город мүнөө болотор канализацигүй байһаар, аадар бороогой уһан үйлсэнүүдээр урдашадаг. Эдэ бүгэдые шэнэлхэ хүдэлмэридэ мүнгэнэй тон багаар табигдадаг байһан тухай нүхэр Елизов депутадуудай анхарал хандуулаад, мүнгэ зөөриин бии болобошье, барилгын организацинууд тэрэниие зүбөөр ашаглаха шадалгүй байхадаа болохо гэжэ һэжэг түрөө. Гэбэшье Хяагтын аймагай ажалшад СССР-эй тогтоһоор 50 жэлэй ойдо ажалай бага бэшэ бэлэгүүдтэй ерэхын түлөө тэмсэхэ байһыень тэрэ найдуулаа.

— Ажахын хүгжэлтэ хангалга, арад зоной ажаһуудал һайжаруулга эрдэм техникын туйлалтануудгүйгөөр хэгдэхэгүй. Энээниие имагтал эрдэмтэй хүнүүд хангаха. Тиимэһээ залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тусгаар анхарал хандуулагдаха ёһотой. Дунда һургуули дүүргэһэн хүнэй ажалайнь бүтээсэ 10 класс дүүргээгүй нүхэрэйхидэнь орходоо 108 процентээр үлүү байна гэжэ эрдэмтэд шэнжэлээ, тиимэһээ бүгэдэ ниитэ дунда һуралсалда оролго республикымнай шэнэ табан жэлдэ бэелүүлхэ тон ехэ удха шанартай хэрэгүүдэй нэгэн болоно, — гээд республикын гэгээрэлэй министр, депутат **С. С. Дмитриев** үгөө эхилээ. Энэ асуудал республика доторнай яһала зүбөөр шиидхэгдэжэ байнхай. Һуралсалай үнгэрһэн жэлдэ 8-дахи класс дүүргэһэн үхибүүдэй 92,3 процентнь юһэдэхи класста һуража байна. Тиимэһээ 1972—1973 онуудай һуралсалай жэлнүүдтэ 10-дахи класста нилээд олон үхибүүд һураха байна. Зарим ажахынуудта энэ хүдэлмэри ямараар хэгдэнэб гэжэ хараа һаа, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой жэшээ дурдамаар. Эндэхи хүдэлмэриин шадалтай 720 колхознигойнь 10 процентнь дээдэ ба дунда, 30 процентнь найман жэлэй һургуулитай болонхой. 200 хушуун-үзүүрэйхид колхозойнгоо зууршалгаар дээдэ һургуулинуудта һурана. Эдэнэр колхозойнгоо үйлэдбэриие саашадань хүтэлхэ хүнүүд гээшэ. Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын 30 процент хүдэлмэришэд дээдэ ба дунда, 50 процент хүдэлмэришэдынь дунда мэргэжэлэй һургуулинуудтай болонхой. Эрдэмээ дээшэлүүлжэ ябаһан хүдэлмэришэдөө фабрика урмашуулдаг, разрядынь дээшэлүүлдэг, һураха арга боломжо олгодог, амаралтын газарнуудта эльгэдэг байна.

Бүгэдэ ниитэ дунда һуралсалда оролгодо шиидхэгдэхэ асуудалнууд олон. Тэдээн сооһоо эгээл хурсань гэхэдэ, 20—30—50 үхибүүдэй һурадаг эхин һургуулинуудтай һууринууд республика доторнай угаа олон. Эдэ һургуулинуудые 10 класстай болгоходо гарзатай, тиимэһээ үхибүүдые ондоо тосхонуудта шэрэхэ, интернадта оруулха хэрэг гарадаг, тиимэһээнь үсөөн һурагшадтай эхин һургуулинуудые хааха асуудалнуудые зарим нэгэн табидаг байна. Бидэнэй һанахада, энэ болохогүй хэрэг. Һургуулиин хаагдахада тэдэ үхибүүд хаана һурахаб? Интернадуудай һууринууд үсөөн ха юм. Тиимэһээнь республикымнай ажахынууд түб һууринуудайнгаа генеральна түсэб табихадаа, шэнэ барилга хэхэдээ эдэ асуудалнуудые харалсадаг байха ёһотой гэжэ министр онсолон тэмдэглээ.

Зэдын аймагай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан, депутат **М. Г. Сахияева** сесси дээрэ нютагайнгаа ажалшадай амжалтанууд тухай, тэдэнэй депутадуудтаа үгэһэн захяануудай хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ байдаг тухай хөөрэбэ. Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозойхид гүрэндэ худалдаха һүнэйнгөө энэ жэлэй түсэбые декабриин 16-да 137 процент дүүргээ, мүн нооһоор 101,3, мяхаар 100 процент дүүргэһэн байна. 100 эхэ хонин бүриһөө 90 хурьга абажа, хонин бүриһөө 3,15 килограмм нооһо хайшалаа. Гэхэтэй хамта колхозникуудһаа дулдыдахагүй дутагдалнууд үзэгдэнэ. Залуу малда витамин ехэтэй тэжээлэй хэрэгтэйнь эли. Витаминуудаар элбэг тэжээл буйлуулдаг шэнэ агрегадтай болохын түлөө колхознай гурбан жэл оролдожо байна, теэд «Сельхозтехника» нэгэдэл энэ асуудалыемнай урагша абадаггүй гэжэ тэрэ шүүмжэлээ. Мүн энэ сессида мордохо дээрэмни аймагаймнай ажалшад Зэдэдэ автобусуудай таһалгаряагүй һайнаар ябадаг болохын түлөө зохихо хэмжээ абхуулыш гээ һэн», — гэжэ хэлэбэ. Үшар юуб гэхэдэ аймагай авто-транспортын управлениие Закаменск хотын мэдэлдэ үгэжэ, «Трансельхозтехникын» эмхидхэгдэхэдэ аймаг өөрын мэдэлэй транспортгүй үлэшэһэн совхозууд хоорондын харилсаан таһаржа, хүдөөгэй һууринуудһаа аймагай центр орохо гээшэ нилээд хүндэ хэрэг болоо. Саашань депутат нүхэр Сахияева аймагай ажалшадай суута хүбүүн Доржи Банзаровайнгаа 150 наһа гүйсэһэнэй ойе ерэхэ хабар нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө оролдожо байһан тухай хөөрэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Баунтын аймагай «Заветы Ленина» колхозой оро үсхэбэрилгын бригадын бригадир Е. Мордонова, Хойто-Байгалай аймагай «Рассвет» колхозой ан үсхэбэрилэгшэ Н. Кондакова.

А. ИСТОМИНОЙ фото.

— Һунгагшадай депутадуудтаа үгэһэн захилнуудые саг болзор сооньбэелүүлжэ байха гээшэ тон шухала, — гээд Загарайн аймагай Онохойн модоной комбинадай станочница, депутат **В. Ж. Аяндуева** үгөө эхилээ. 1971 ондо Онохойдо 964 үхибүүдэй һураха дунда һургуулиин байшангай барилга эхилһэн байна. Энэ һургуулиие ерэхэ сентябриин 1-дэ нээхээр «Забайкаллес» комбинат (барилгынь мүнгэ һомолдог), хэмжээ абаг лэ, Буряадай барилгын управлени тус һургуулиие 1972 ондо хүсэндэнь оруулхаар түсэблэг лэ гэжэ тэрэ һунгагшадайнтаа эрилтэ дамжуулаа. Мүн лэ 1970 ондо Загарайн һууринда эхилһэн квартальна котельнын барилгада 169 мянган түхэриг гаргашалагдаад байна, теэд Буряадай гүрэнэй бюджет соо тус барилгада хэрэгтэй болохо мүнгэн һомологдохоор хараалагдаагүй байна. Энэ дутагдалые дары заһахые тэрэ республикын финансын министерствые уряалба. Гадна нүхэр Аяндуева һунгагшадайнгаа зүгһөө Онохой тосхондо табигдадаг электроэнерги ехэдхэхэ тухай эрилтэ табиба.

Сесси дээрэ олохон депутадууд ингэжэ сессиин материалнуудтай тон дүтөөр танилсаһанаа харуулан, һанамжа дурадхалнуудаа хэлээ.

Мал ажалай продуктнуудые абалга республика дотор жэл бүри дээшэлжэ байна. Һү, мяха элбэгээр абаха комплекснууд Буряадай 20 гаран колхоз болон совхоздо эмхидхэгдэнхэй. Мал ажалай хүдэлмэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулха, элбэг дэлбэг тэжээлтэй болохо, малай үүлтэр һайжаруулха, тоо толгойень олошоруулха, мүн ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ ба продуктнуудай үнэ сэнгые хямдаруулха талаар шэнэ табан жэлдэ горитойхон ажалай хэгдэхэ байһан тухай олохон депутадууд үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэһэн байна. Жэшээнь, Кабанскын аймагай Байгалай совхозой һүнэй фермын бригадир, депутат М. П. Никонова хүдэлдэг ажахынгаа шэнэ табан жэлэй зорилгонууд тухай хөөрэхэдөө тарянай ургасые 58, һү 21, мяха 16, хартаабха 50, овощ 25 процентээр дээшэлүүлхэ, фуражна үнеэн бүриһөө 2500—2700 килограмм һү һаадаг болохо тухайгаа мэдээсээ. Эдэ туйлалтанууд нилээд хүшэр асуудалнуудые шиидхэлгэтэй нягта холбоотой байна. Юуб гэхэдэ, бэлшээриин һайн газар дуталдана, абадаг бүхы һүнэйнгөө 65 процентые имагтал үпэтэй тэжээлэй хүсөөр туйлана. Олон жэлэй тэжээлтэ ногоонуудай үрэһэн биишье һаа, тариха газаргүйдэнэ. Тиимэһээ фермэнүүд шадар һайжаруулагдаһан бэлшээринүүдые олон болгохо, үргэдхэхын тула Тимлюйн һубагай барилгые түргэдхэхэ шухала. 1971 ондо энээндэ һомологдоһон 225 мянган түхэриг мүнгэнэй оройдоо 112 мянганиинь лэ ашаглагдаа. Тэрэ барилгын иимээр саашадаа ябуулагдаа һаань, абтадаг һүнэй өөрын үнэ сэн ойрын жэлнүүдтэ ехэ зандаа байха. Гадна һү ехээр абадаг болохын тула тэжээл буйлуулан гаргадаг заводуудые бариха хэрэгтэй, фермэ бүхэндэ кормоцехүүдые түхеэрхэ, харин продукцияа үнэгүй болгохын тула малай үүлтэр һайжаруулха, фермын ажалые үргэлжэдэнь оньһожоруулха шухала байһан тухай нүхэр Никонова хэлээ.

— Би Верховно Соведэй хүдөө ажахын саг үргэлжын комиссиие толгойлдогби, тиимэһээ энэ комиссиин хүдэлмэри дээрэ тогтохомни—гэжэ депутат, Буряадай хүдөө ажахын институдай ректор **К. Д. Миронов** үгөө эхилээ. — Манай комисси, Верховно Соведэй бусад комиссинуудта адли, саг болзор соогоо суглардаг, түсэбэй ёһоор хараха ёһотой асуудалнуудаа харадаг, ороһон һанамжа дурадхалнуудые согсолдог, шиидхэгдэхэ ёһотой асуудалнуудаар хэмжээнүүдэй түргэн абтахын түлөө оролдодог байгаа,—гэжэ тэрэ үргэлжэлүүлхэ зуураа,—«республика доторнай мал ажалһаа продукци имагтал толгойень олошоруулжа туйлаһан зандаа, үүлтэр һайжаруулгада, мал ажалай үйлэдбэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулгада анхарал үшөөл һула байһаар»,—гэбэ. Энээнһээ боложо мүнөө үедэ республика дотор абтадаг мал ажалай продукциин үнэ сэн үшөөл ехэ.

Верховно Соведэй хүдөө ажахын саг үргэлжын комисси мүн мэргэжэлтэдые бэлдэлгэдэ дутагдалнуудай биие депутадуудай анхаралда табяа. Хүдөө ажахын институдтай болобошье, республика зоотехник, ветеринарна врач болон дунда мэргэжэлэй һургуулитай хүнүүдээр дуталдаһаар. Энэ асуудалые түргэн шиидхээгүйдэ хүдөө ажахын продукци ехээр абадаг болохо гээшэ хүшэр хэрэг. Буряадай хүдөө ажахын институт дүүргэһэн, жэшээлбэл, оройдоол 15 ветеринарна врач манай республикын ажахынуудта хүдэлхэеэ гарадаг байна. Юундэб гэхэдэ, тус институдые дүүргэһэн мэргэжэлтэдые СССР-эй хүдөө ажахын министерство хубаарилна. Тиимэһээ манай республикын колхоз, совхозууд өөһэдынгөө хүнүүдые өөһэдынгөө мүнгөөр һургаа һаа түргэн саг соо мэргэжэлтэдтэй боложо шадаха байна, тиихэдээ үйлэдбэридэ хүдэлжэ байһан, ажалай түрүү, найдамтай хүнүүдые дээдэ һургуулинуудта эльгээхэ ёһотой.

Мэргэжэлтэд тухай асуудалда мүн республикын нютагай промышленностиин министр, депутат **М. Ф. Завгородняя** депутадуудай анхарал хандуулба. Тус асуудал мүнөө үедэ юундэ тиимэ хурса болоод байнаб гэхэдэ, нютагай промышленность шэнэ техникээр зэбсэглэжэ эхилээ, ажал хүдэлмэри эрдэм наукын туйлалтануудтай холбоотойгоор эмхидхэгдэнэ, олзоор урмашуулха ба бусад түрүү арга методүүд хэрэглэгдэнэ. Эдэ бүгэдые имагтал эрдэмтэй эрхэ мэргэжэлтэд шиидхэжэ шадаха байна. Үдэр бүри гэхээр ургажа байгаа эрилтэнүүдые, мүн республикынгаа ажахынуудай эрилтэнүүдые хангахын түлөө Буряадай нютагай промышленность яһала ехэ ажал бүтээжэ байна, саашадаашье бүтээхээр хараална. Жэшээнь, 1971-1975 онуудай туршада валова продукци гаргалгаяа 21 миллион 465 мянган түхэригһөө 36,5 миллиондо хүргэхэ байна. Тиимэһээ шэнэ табан жэлэй эсэстэ нютагай промышленность республикынгаа эрилтые нилээд ехээр хангадаг болоод байха. Энээнэй түлөө хүдэлмэришэдэйнгөө хүсэ шадалаа гамнангүй хүдэлхэ эрмэлзэлтэй, зорилгонуудаа бэелүүлхэ байһые нүхэр Завгородняя найдуулаа.

— Юһэдэхи табан жэлэй түсэбүүд Эхэ оронноймнай хүсэ шадалые шэнэ, улам үндэр шатада гаргаха байна. Тиимэһээ эдэ түсэбүүдэй мүнөө баталагдаад байхада, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй ба СССР-эй Верховно Соведэй III сессиин онсолон тэмдэглэһэнэй ёһоор, тэдэниие бэелүүлхэ гээшэ мүнөө үеын гол зорилго болоно. Энээниие манай аймагай ажалшад һайн ойлгоно, өөрынгөө хубитые оруулхын түлөө дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудые абана,—гэжэ Улаан-Үдын хүдөөгэй аймсоведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ, депутат **Д. А. Шииуло** мэдээсэбэ.—Аймагай ажалшад 1000 гектар тарягаа үертэ абхуулбашье, бүхы аймагаараа дундазэргээр га бүхэнһөө 12,1 центнер ургаса хуряажа түсэбөө энэ жэлдэ дүүргэһэн байна. Хартаабха, овощ болон мал ажалай бүхы продуктнуудые гүрэндэ худалдалгаар аймагай ажалшад түсэбүүдээ дүүргээ, жэшээнь, 40300 центнер мяха тушааха аад, тэрэнээ 44300 центнертэ хүргөө. Эдэ бүгэдэ амжалтанууд ажал хүдэлмэридэ шэнэ, түрүү арга, дүршэлнүүдэй нэбтэрүүлэгдэһэнэй ашаар туйлагдаһан байна. Сенаж, витаминуудаар ехэ үбһэн, талхан болон бусад тэжээл имагтал буйлуулагдаһанай һүүлээр үнеэдтэ үгтэнэ, фермэнүүдэй хүдэлмэринүүд оньһожоруулагдана. Жэшээнь, «Искра» колхозой һүнэй гурбан фермын, 1000 гахай тэжээн таргалуулдаг шэнэ байрын гол хүдэлмэринүүд үргэлжэдөө оньһожоруулагданхай. Энээнэй ашаар тус ажахы мал ажалһаа абадаг продуктнуудайнгаа үнэ сэнгые нилээд хямда, гарзагүй болгожо шадаһан байна. Иимэнүүд комплекснууд «Маяк», «Дружба», «Улаан-Оронго» колхозуудта үргэнөөр хэгдэжэ эхилэнхэй. Тиигээгүйдэ аргагүй. Улаан-Үдын аймагай ажахынууд гол түлэб ниислэл хотынгоо хүн зониие хүдөө ажахын продуктнуудаар хангадаг. Тиимэһээ городой зоной ургажа байгаа эрилтэнүүдые саг соонь, дутамаггүйгөөр хангаха гээшэ тон шухала ха юм.

Городой зониие хүдөө ажахын продуктнуудаар хангаха хэрэгтэ Прибайкалиин аймаг мүн лэ өөрынгөө хубитые оруулжа байдаг юм. Аймсоведэйнь гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ, депутат **П. В. Бахаев** сесси дээрэ үгэ хэлэхэдээ, овощ болон витаминуудаар элбэг олон янзын огородой эдеэ яһала элбэгээр Улаан-Үдын баазануудта тушаадаг байһанаа тэмдэглээ. Мүн мяханшье ехэ эльгээгдэдэг байна. Аймаг байгша онойнгоо 11 һарын түсэбые 102 процент дүүргээ, харин гахайн мяха түсэбһөө гадуур 29 процент үлүүгээр гүрэндэ худалдаа. Харин һүөөр дутагдалнууд олон. «Манай аймагта нёдондонойхиһоо нилээд бага һүн үнеэн бүриһөө һаагдаад байна. 1927 килограммай орондо 1801 килограмм абтаа. Тиихэдэнь хүн зоной эрилтэ үдэр бүри шахуу ургана. Энэ дутагдалнай элдэбын шалтагаанһаа болоо. Саашадаа һү абалгые, һүөөр городой зониие хангалгые эрид дээшэлүүлхын түлөө зохихо хэмжээнүүд абтажа байна»,—гэжэ тэрэ мэдээсэбэ. Тэдэнэйнь дунда шэнэ газарнуудые эдлүүриин болгохын тула мелиоративна ехэ ажал ябуулагдаха, ой тайгын соорхойнууд хэрэглэгдэхэ гэхэ мэтэ ябуулганууд бии. Энэ хэрэгтэнь республикын хабаатай министерствэнүүдһээ зохихо туһаламжанууд хүлеэгдэнэ.

— Мүнөө боложо байгша сесси дээрэ барилгын организацинуудай хүдэлмэри олохон депутатуудай [illegible] нүүд соо шүүмжэлэлдэ ороһон [illegible] на,—гэжэ барилгын материалнуу[illegible] промышленностиин Буряадай упр[illegible] лениин начальник, депутат [illegible] **Миханьков** үгынгөө эхиндэ хэлээ. [illegible] рилга түргөөр, ехээр хэлгэ мүнөө[illegible] сагай эгээл хурса, хойшолуулагг[illegible] шагүй эрилтэнүүдэй нэгэн мүн. [illegible] ряадай барилгын управлени ти[illegible] һээ барилгын предприятинуудые [illegible] рэгтэй болодог материалнуу[illegible] таһалгаряагүйгөөр хангахын тү[illegible] саг үргэлжэ оролдодог байна. [illegible] шээнь, 1970 ондо 80 миллион [illegible] пиисэ гаргагдаһан һаа, энэ жэл [illegible] рэнэй тоо 102—103 миллио[illegible] хүргэгдэхэ, 1500 тонно избеосло[illegible] гагдаха. Нёдондо 3 миллион 900 [illegible] хэригэй барилгын бусад матер[illegible] нууд гаргагдаһан һаань 1971 [illegible] 5 миллион түхэригэй матери[illegible] гаад ябанабди. Тиибэшье барил[illegible] организацинуудай эрилтэ, хү[illegible] үшөөл хангагданагүй. Энээниие [illegible] бөөр шиидхэхын тула барилгын [illegible] териалнуудай промышленност[illegible] Буряадай управлени предпри[illegible] нуудайнгаа ажалай техноло[illegible] һайжаруулха, шэнэ техникээр [illegible] гаха ба бусад хэмжээ ябуулга[illegible] дые хэжэ байнхай. Тиигэжэ ажал[illegible] бүтээсые жэл соо 8—10 процент[illegible] дээшэлүүлхэ, үгышье һаа нэгэ [illegible] дэлмэришэн 1971 онойхидо орхо[illegible] ерэхэ жэлдэ 300 түхэригөөр [illegible] продукци үгэдэг болохо. Мүн [illegible] садшье зохихо хэмжээнүүд абт[illegible] байнхай. Барилгын материал[illegible] дай промышленностиин хүдэлмэ[illegible] шэдэй зорилгодоо хүрэхэ бай[illegible] нүхэр Миханьков найдуулаа.

Сесси дээрэ 1971—1975 онуу[illegible] Буряадай АССР-эй арадай ажах[illegible] хүгжөөхэ гүрэнэй табан жэлэй, ар[illegible] дай ажахые хүгжөөхэ 1972 он[illegible] түсэбүүд ба Буряадай АССР-эй 19[illegible] оной гүрэнэй бюджедэй дүүргэл[illegible] 1972 оной гүрэнэй бюджет тух[illegible] асуудалнууд дэлгэрэнгыгээр, ал[illegible] үрэ ехэтэйгээр зүбшэн хэлэлд[illegible] һайшаагдаа, баталагдажа хүл[illegible] болоо.

Тус асуудалнуудаар дээрэ хү[illegible] сагдагша нүхэдһөө гадна депутад[illegible] Мухар-Шэбэрэй аймагай Лени[illegible] нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэ[illegible] **С. В. Устинов**, БурАССР-эй хүн [illegible] ной ажаһуудалай хэрэглэмжэ х[illegible] галгын министр **Г. А. Еремин**, Сэ[illegible] гын аймагай XX партсъездын [illegible] рэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ П. [illegible] **Хайдапов**, Буряадай АССР-эй [illegible] нистрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи [illegible] лишын промышленностиин Управ[illegible] ниин начальник **П. Э. Ренчи**[illegible] БурАССР-эй элүүрые хамгаал[illegible] министр **Л. Д. Мадыева**, Буря[illegible] АССР-эй Министрнүүдэй Сове[illegible] түрүүлэгшын орлогшо **В. И. Дуб**[illegible]**ский** гэгшэд үгэ хэлээ.

* * *

Сесси дээрэ «Буряадай АССР-[illegible] ажалшадай депутадуудай Совет[illegible] хай», «Буряадай АССР-эй хуули[illegible] хай проект тухай» элидхэл[illegible] БурАССР-эй Верховно Соведэй [illegible] зидиумэй түрүүлэгшэ **Б. С. Сем**[illegible] хэлэбэ. Тус элидхэл[illegible] хэлсэгшэд болоходо депутат[illegible] Кабанскын аймагай Соведэй [illegible] комой түрүүлэгшэ **М. П. П**[illegible] Түнхэнэй аймагай Соведэй [illegible] мой түрүүлэгшэ **Б. Б. Рыбды**[illegible] Улаан-Үдын Железнодорожно ра[illegible] ведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ [illegible] **Самбаров** гэгшэд үгэ хэлэв.

Депутадууд тус асуудалнууд[illegible] Хуулинуудые хүсэтэ болгоо. [illegible] хүдэлмэриингөө эсэстэ мүн [illegible] АССР-эй Верховно Соведэй Пре[illegible] диумэй Указуудые баталаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадууд — Хяагтын аймагай «Родина» колхозой түрүүлэгшэ И. Р. Агафонов, Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ П. Ц. Хайдуров, Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхозой түрүүлэгшэ Л. А. Максимов заседанинуудай забһарлалгын үедэ хөөрэлдэжэ байна.

А. ИСТОМИНОЙ фото.

БУРЯАД ХЭБЛЭЛЭЙ 50 ЖЭЛ

ҮНЭН ҮГЫН ХҮСЭН ЕХЭ

«Буряад үнэн» газетэмнай хэды ...он хүнүүдэй багшань болоһон бай... хаб?!

Би буряад хэлэнэй багшын мэргэ...лтэй болоһондоо хододоо омогорхо..., урмашажа ябадагби. Энэ мэргэ... абаха хэрэгтэмни «Буряад үнэн» ... хабаатай гээшэ. Эхин шатын ...ргуули дүүргээд, Жэмһэгэй до...юон жэлэй һургуулида 5-дахи ...ассста һурахаяа ошоходомнай, ...ряад хэлэнэй багшаар Ж. Д. Балда... ажаллажа байгаа һэн. Жамсаран ...шиевич түрэлхи литературын хэ...элдээ «Буряад-Монголой үнэнһөө» ...ин үльгэр, онтохо, рассказ, шүлэ...үдые уран гоёор бидэндэ уншажа, ...най зүрхэ, сэдьхэлые хэды шэ...н хүдэлгэгшэ, хүлгөөгшэ һэм!

Жамсаран Дашиевичай һүүлээр ...рэлхи хэлэнэй багша Георгий Сак...ович Шалтыков хамагай түрүүн ...хиндээ, һүүлээрнь үзэг бэшэг мэ...ргүй хүршынгөө үбгэд, хүгшэд... «Буряад-Монголой үнэн» газетэ ...шажа үгэгты гэдэг байгаа. Тиигэ... бидэнэр 13-14 наһандаа баг...нгаа хүтэлбэри доро «агитатор...уд» болоһоноо өөһэдөөшье мэдээ... һэмди.

Багшымнай гаргаһан эдэбхи үүсхэл талаар ошоогүй. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилжэ, манай эсэгэнэрэй, аханарай дайнда мордохолоор, тэрэ үеын 14-15 наһатай үхибүүдэй олониинь һургуулияа орхижо, ажалай гашуун хүлһэ амталха баатай болоо бэлэйбди.

Манай Эхэ ороной тиимэ аюултай байдалда ороходо, партийна эхин организациин хүтэлбэри доро арад зоной дунда ойлгуулламжын ба ниитэ-политическэ хүдэлмэриин үргэн далайсатайгаар ябуулагдажа эхилһэниинь мэдээжэ. Бидэ, эдир агитаторнууд, тэрэ хүдэлмэри ябуулхын тула хамагай түрүүндэ «Буряад-Монголой үнэн» газетэеэ һугабшалаад, холын гүүртэ, отара полевой станнуудта ошожо, үдэр һүниие илгангүй ажаллажа байһан колхознигуудта тэрэнээ уншагша һэмди.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ манай «Буряад-Монголой үнэнэй» дайшалхы үүргэ дүүргэдэг байһан тухайнь нэгэ жэшээ дээрэ харуулая. Нэгэ иимэ ушар мүнөө болотор мартадаггүйб. Тэрэ сагта ульгам һайн морин гээшэ юугээршье сэгнэшэгүй үнэтэй байгаа. Би колхозойнгоо адуушадта үдэр бури ошожо, «Буряад-Монголой үнэн» уншажа үгэдэг һэмби. Һүүлэй һонинуудые бушуу түргэнөөр мэдэхын тула адуушадни намдаа адуун соогһоо эгээ дошхон үрөө мори барижа үгэбэ. Бага наһанһаа хурдан хүлэг моринда дуратай ябадаг хүнэй хизааргүй баярлаһаниинь мэдээжэ ааб даа. Нэгэтэ тэрэ хурдан морёороо адуушадта ерэжэ, «Буряад-Монголой үнэн» газетэеэ уншажа үгэбэб. Газетын түрүүшын хуудаһанда Саратовска областиин колхозник Ферапонт Головатын портрет үгтэнхэй, тэрэнэй гаргаһан һайн һайхан эдэбхи үүсхэл тухай бэшээтэй байба. Энэ статья колхозой ахалагша адуушан Дарма Сахановые илангаяа һонирхуулба. Тиимэһээ 2-3 дахин уншажа үгэхыемни гуйгаа һэн. Хөөрэлдөөгөө хүсэд үнгэргэжэ дүүргээгүй байтарни, Дарма абгай хурдан хула морёо унаад хойшоошье харангүй, колхозой центр тээшэ гүйлгэшэбэ.

Үдэшэ орой болотор фермэ, бригаднуудаар ябаад ерэхэдэмни, Дарма абгай колхозой түрүүлэгшэһээ автомашина эрижэ абаад, үглөөгүүр хоёр үнеэгээ хэдэн хонидоо ажалай үдэртэ абаһан таряа талхаяа, хартаабхаяа Эрхүү городто абаашажа худалдахань гэһэн һураг суу жэмһэг тосхоноор тараһан байна. Хэды эсэбэшье, оройхон болоһоншье һаань, би Дарма абгайда ошобоб.

— Зай, агитатор, намдаа «Буряад-Монголой үнэн» газетэ уншажа, угаа һонин юумэ дуулгабаш. Битнай тэрэ Головатный колхознигой жэшээгээр «Буряад Монголой танково колонно» байгуулгада зуун мянган түхэриг оруулха гэжэ шиидэнхэйб, — гэжэ хэлээд, баруун гарыемни шангаар баряа һэн.

Нүхэр Сахановай эдэбхи үүсхэлые ганса жэмһэгээрхин бэшэ, харин бүхы түнхэнээрхин һайшаан дэмжэжэ, ажаллажа олоһон мүнгэеэ танкнуудые бүтээлгэдэ оруулһан юм.

Дарма абгай иимэ һайн һайхан эдэбхи үүсхэл нютагтаа гаргажа, бузар муухай дайсаниие хюдан үгы хэхэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые оруулһанайнгаа түлөө Гүрэнэй оборонын комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр И. В. Сталинһаа амаршалгын телеграмма абаа һэн.

Арба гаран жэлдэ түрэлхи хэлэнэй багшаар ажаллабашье, үндэһэн хэлэн дээрэ ульгам хурданаар үшөөл бэшэжэ һураадүй байгааб. Талаан болоходоо, «Буряад үнэнэй» редакциин литературна сотруднигаар хоёр жэлэй туршада ажаллаа һэм. Одоол тэндэ бэшэжэ һуралгын ёһотой «академи» гараабгэхэдэ, буруу бэшэ даа. Ганса бишье тиимэ «академи» дүүргээ бэшэб, харин манай мэдээжэ уран зохёолшод, эрдэмтэд «Үнинэй» «академи» дүүргэһэн ябадаг. Түрэлхи хэлэн ба литературын багшанар өөрынгөө үдэр бүриин ажалдаа «Буряад үнэн» газетэеэ хэрэглэжэ байдаг.

Д. ОШОРОВ,
БурАССР-эй габьяата багша, СССР-эй журналистнуудай холбооной гэшүүн.

ГАРТАА ЭДИТЭЙ ХҮН

Зураглал

Агын тала нютагуудаар ябажа байхада, уран һиилүүршэд олон дайралдадаг. Тэдэнэй нэгэниинь жаран зургаатай Жамсын Дамшаа юм. Һаяшаг тэрэнэй гэртэ хүрөөб. Хэрэг ажалаараа хэзээ нэгэтэ уулзаһаар танил болоһон зомди. Тэрэ баяртайгаар миһэрэн, урдын ёһоор һү тарагаар угтаа:

— Энхэ элүүр, элдин баян байнабди даа. Мүнөө үедэ эрхим баян болохо һанаатай байгдана, — гэээд, Дамшаа аха хошон зугаа эхилнэ. — Юрэдөө, энэ хэн гээшэб, танина гүт?

Игэжэ хэлээд, һаяшаг зурагдаһан томо дүрэ зураг гаргажа харуулба. Хүрин торгон тэрлигээ дурдам бүһөөр бүһэлһэн, урдаа мүнгэн хутага зүүнхэй, шляпа малгайтай хүн бага миһэрэсэгээн байна. Нюур шарайгаарнь Дамшаа гэжэ танихаар. Энэ зураг тухай хөөрэхэ зуураа:

— Өөрыгөө гэрэлдэ хараад зураа хүм. Юрэдөө, наһан соогоо иимэ хубсаһа үмдэжэ үзэгдөөгүй. Үгытэй ядуу, үншэн хэнзэ ябагдаһан гээшэ. Теэд хороо бусалаад, хүүгэдэйнгээ хаража ябахыень зорюута иимэ баян хүнэй хубсаһатайгаар зурааб, — гэжэ хөөрэбэ.

Дамшаахайн наһанайнгаа ябадал тухай хөөрэхэдэнь, хайрлахааршье, урмашахааршье байдаг. Долоо наһандаа эхэ, эсэгэгүй үлөөд, үншэрһэн тухайдань дуулахадаа, Хоца Намсараевай бэшэһэн «Үншэдэй үхэл» гэжэ зохёолые һанаандаа оруулхаар болоно. Энэ зохёол уншажа, баянай хонишон үншэн хүбүүн тэрэнэй нүхэр үншэн хурьган хоёрые хайрлаһан тухайдаа Дамшаахай һанан-һанан хөөрэнэ.

Жаран зургаан жэлэй саана Гүнэй нютагта хүн бэе оложо түрэхэдөө, Дамшаа хэн юун болохоёо ягаад мэдэхэ бэлэй даа. Зүгөөр тэрэнэй эжынь бодолойнгоо гүн оёорто энээн тухайгаа һанаата болобжо ябаһан ёһотой. Тиимэһээл, магад, хүбүүгээ холшор ябадалһаа һэргылэн аршалдаг, үнэншэ уран бэлигтэй, ажалда дуратай хүн болохоор һургадаг байһаниинь гайхалгүй. Дамшаа бүри багахан ябаад, архиншан хаарташаниие гайхан хаража байтараа, эжыдээ шабхадуулжа үзэһэн тухайгаа һанан дурдан хөөрэнэ. Юундэб гэбэл, эжынь үнэн сэхэ, нарин нягта, уран бэрхэ хүн байһан гэхэ.

Жамсын Дамшаа гээшэмнай гансаарданги хатуу эдир наһанайнгаа хуби заяае үнэн ябадалаар гаталжа, совет шэнэ үеын үргэн арюун замда гараа юм. Тиихэ зуураа, хүбүүн бэеэ бэелэн, хүл гарнуудаа хүбшэлжэ, хүсэл бодолоо зангидаа һэн. Тиигэжэ ябахадаа, эжынгээ захяа заабариие һанадаг, һургаал тухай бодожо үзэдэг байгаа.

«Эжымни уран, нарин оёдолшон һэмнай. Би юундэ дортохо болообиб Хүбүүн хүн хадаа дархалжа, зуража һураха ёһотойб» гэһэн бодол тэрээндэ урма зориг бадаруулаа бэлэй. Теэд зэмсэггүй хүндэ бэлэн бэшэ һэн ааб даа. Гэбэшье игэн тиигэн дархалжа, зуража туршадаг һэн.

Иимэ багаһаа уран бэрхэ байһыень нютагай зон обёоржо, ханза, хайрсаг болон басагадай заһалай бусад зүйлнүүдые дархалуулдаг, шэрдүүлдэг болоһон гэхэ. Тэрэ гэһээр Дамшаа гартаа эрдэмтэй хүн гэлсүүлжэ эхилһэн байна ха юм.

— Гартаа эрдэмтэй. Миин хүн бэшэ даа, — гээд мүнөөшье, бүхы юумэнэй бии болоһон үедэшье, зон хүндэлжэ хэлэхэ.

Дамшаахайн харгы замыень совет засаг, шэнэ байдал бүри үргэдхэжэ үгөө. Тэрэ гуша гаран ондо нютагайнгаа түрүүшын хамтын ажалда орожо, бэлиг шадабаряа олониитын хэрэгтэ гүйсэдөөр зорюулһан байна. Тиихэ зуураа, олохон жэлэй турша соо колхозойнгоо түмэршэ, модошо дархашанаар хүдэлөө. Һүүлээрнь мал ажалда зоной дутахада, адуушанаар, тиигээд мүн үхэршэнөөршье хүдэлөөд үзэһэн байха. Теэд дарханайшье, малайшье ажалда магтаалтай, урдалхуу ябаһан байна ха юм даа.

Энээндэнь тэрэнэй һамган Дарима Цыбенова гэгшэ ехэ туһа нэмэри үзүүлээ.

Дамшаатан һүүлэй хэдэн жэлнүүд соо колхозойнгоо хонин һүрэг харууһалһан байна. Тиихэдээ хонидоо хүшэ шадал һайнтайгаар, гарза хоролтогүйгөөр ондо оруулдаг байһан юм. Тиихын хажуугаар, хүшэеэ алдахаяа һанаһан хонидые дары илгажа тэжээбэридэ табяад, тусхай харууһаар хангадаг заншалтай һэн. Тэрэнэйнгээ ашаар жэлһээ жэлдэ һайн үрэ дүнгүүдые түйладаг байгаа.

— Юрэдөө, олоной хэрэгтэ оролдоод, үнэн зүрхэнһөө хүдэлөөд байхада, сэдьхэлдэ амар агшал даа. Теэд хүн зондошье муу гүүлэгдээгүй, энэ хүрэтэрөө дундууса оролсоһоор лэ ябагдаа, ябахашье байха аабзаб, — гээд Дамшаахай хөөрэжэ һуудаг.

Энээнэйнь гэршэ — колхозойнгоо ажал хүдэлмэридэ олон жэлэй турша соо үнэн сэхээр, оролдосотойгоор хабаадаһанайнь түлөө правлени болон партийна эмхиин бюрогой зүгһөө үгтэһэн олон грамотанууд мүн болоно. Тиихэдэ колхозно үйлэдбэриие хүгжөөхэ талаар олон жэлдэ үнэн шударгыгаар хүдэлһэнэй, мүн хонин ажалда үндэр дүнгүүдые түйлаһанай түлөө 1968 оной намар Дамшаа Жамсоевич колхозойнгоо хүндэлэлэй дэбтэртэ бэшэгдэһэн байна. Энэмнай нютаг зоной мэдэрһэн ехэ хүндэлэл болоно.

Дамшаа нёдондо хүндэтэ ёһоор пенсидэ гараа һэн. Теэд ниитын ажал хэрэгүүдые орхёод, амаржа һууха дурагүй байхадаа яахаб?! Тиимэһээл элдэб зүйлэй урлал-гар үзүүрэй юумэ хэжэ һуудаг байха юм.

— Энээгээрээ зондо туһа болгон, сагаа эльгээнэ гээшэ гүб? Тиигэжэ, бүхы наһан соогоо хүсэһэн бодоһоноо мүнөөл бэелүүлжэ эхилээ хүнби,— гээд тэрэ шогтойгоор хөөрэнэ.

Тэрэнь уран гарайнгаа эрдэмые аша үрэтэйгөөр хэрэглэхэ гэһэн бодол байгаа. Тиин Жамсын Дамшаагай хуһан модоор урлан һиилэжэ бүтээһэн зүйлнүүд—«Хурьга тэбэриһэн хонишон», «Ороһон буура» болон бусадынь Шэтэдэ үнгэргэгдэһэн гар урлалай областной выставкэдэ табигдаа бэлэй. Мүнөө тэдэнь Агын окружной музейдэ табяатай. Баһа музейн захилаар хэгдэһэн Бабжа-баатарай, мүн тэрэнэй эмээлтэй мориной дүрэнүүд зониие урмашуулан байдаг юм.

Мүнөө үедэ Дамшаа Жамсоевич элдэб урлал хэжэ, сүлөөгүй һуудаг. Тэдэнэйнь дунда холю ойрын захилнуудшье, буряад бэлэгэй зүйлнүүд, газетэ уншажа һууһан малшан гэхэ мэтэнүүд. Мүн нютагай дунда һургуулиин музейдэ Дамшаахайн хэһэн зүйлнүүд бии.

1967 ондо Шэтэ городто үнгэргэгдэһэн Агын округой литература болон искусствын долоон хоногто хабаадалсажа, гар урлалай искусствада ехэ амжалта түйлаһанайнь түлөө, мүн 1971 оной хабар Агада үнгэргэгдэһэн декоративна-гар урлалгын искусство болон бэлэгэй зүйлнүүдэй окружной выставкэдэ эдэбхитэйгээр хабаадаһанайнь түлөө Хүндэлэлэй грамотанууд барюулагдажа, гартаа эдитын нэрэ солые бүри дээрэ үргөө ха юм.

Дамшаа Жамсоевичында хүрэһэн хүн бүхэн гэрэйнь газаа талаһаа эхилээд, гэр соохииень харахадаа, эндэ ёһотойл уран гартай хүн ажаһуудаг гэжэ һанаха. Гэрэйнь бүхы гоёолто зэмсэг, үүдэ сонхонуудынь, гэр соохи бараан — булта өөрынь гараар бүтээгдэһэн, шэмэглэгдэһэн байна. Баһа өөрынь зураһан уран зурагууд гэртэнь олон бии.

Игэжэ эдир наһанайнгаа эрмэлзэл хүсэлые бэелүүлэн арад зондоо зорюулһан Дамшаа Жамсоев сэдьхэлээрээ, уран бэлигээрээ, ажабайдалаараа эрхим баян болоод, нютаг зоноо омогорхуулан байнал даа.

Шэтын область. **А. ЖАМБАЛОН.**

ҮЗЭГ ХОЛБОЖО ЭХИЛЭЭ ҺЭМДИ

1931 он. Һаял шэнги һанагдана, теэд аяар 40 жэл үнгэршэбэл даа. Эгээл тэрэ жэлдэ 16-найхан басаган, Мухар-Шэбэрэй аймагһаа Верхнеудинск хотодэ ерээ бэлэйб. Буряадай гүрэнэй хэблэлэй газарта (типографида) үзэг холбогшо болохо гэһэн зорилготой һэм. Тиихэдэ типографиин хүдэлмэришэдые бэлдэхэ түрүүшын һургуули—ФЗУ нээгдэһэн байна. Тус һургуули 1930 онһоо хуралсалаа эхилһэн, 30 шахуу залуушуул һуража, тэдэнэй олонхинь бэеэ даагаад ажалладаг болоһон байгаа.

Үзэг холбохо, задалха, холбогдоһон мүрнүүдые газетын болон номой хуудаһанда тааруулха хэблэлэй уран шэмэглэлэй олон янзын хэрэгсэлнүүдые шудалха гэһэн зэргэ мэргэжэлдэ бидэниие һургадаг багшанар, мастернууд гэхэдэ нүхэд М. Чирков, П. Кошкин, Соловьёва, П. Алсыров гэгшэд байһан юм.

П. Нимаев, Ц. Аханов, С. Цыретаров, П. Бурлов, Б. Поленов, ... Цыбенов болон бусад хуушанай хүдэлмэришэд, хэблэлэй үйлэдбэриин мэргэжэлтэд, «Буряад үнэн» газетын, журнал болон номуудай үзэг холбожо, хэблэлдэ бэлдэдэг һэн.

«Буряад үнэн» газетын хуудаһануудта толилогдохо материалнуудые тааруулан табилсахаяа редакциин харюусалгатай хүдэлмэрилэгшэд редактор Ц. Дондубон өөрөө, мүн Бавасан Абидуев, Дарижаб Дамдинов болон бусад типографиин цех соо ерэжэ ажалладаг, зарим үедэ үзэг холбожошье байхань харагдагша бэлэй.

1932 ондо типографиин ФЗУ-гай буряад цехэй һурагшад һургуулияа дүүргэжэ, хэблэлэй үйлэдбэриин элдэб мэргэжэлтэд боложо гараа. Тиихэдэл би газетын үзэг холбогшо наборщигой мэргэжэлтэй болоһон сагһаа хойшо таһаралтагүй 1969 он хүрэтэр ажаллажа байгаад, пенсидэ гарааб.

1930—32 онуудта буряад хэблэлдэ хүдэлжэ эхилһэн олон нүхэд ехэл оролдосотойгоор ажалладаг, ударник, стахановец гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэдэг бэлэй. Түрүү хүдэлмэришэд, эрхим мэргэжэлтэд Бимба Цыденжапов буряад наборно цехэй эрхилэгшэ болоһон юм. Данзан Дубданов, Цымжит Цыдыпов, Бадансу Тогтохоева, Цыбэл Дамбаев, Дэмбэрэл Балданов гэгшэд «Буряад үнэнэй» верстальщигууд һэн. Тэрэ үедэ газетын бүхы материалнууд (үзэг холболгонь) гараар хэгдэгшэ бэлэй.

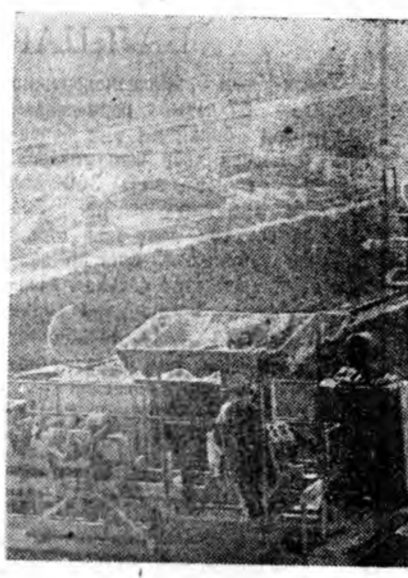
Дайнай урда тээ, мүн дайнайшье жэлнүүдтэ «Буряад үнэн» газетын редакци ошожо редакциингаа нүүдэл газетэ гаргадаг байгаа. 1942 ондо Хориин аймагта, 1945 ондо Ториин аймагта тиимэ нүүдэл редакциин наборщик ябаһамби. 1943 ондо Хэжэнгын аймагай газетын анха удаа бии болоходо тэндэ ошожо хүдэлһэн, буряад хэблэлэй мэргэжэлтэдые бэлдхэлсэһэн байнам.

Мүнөө Буряад хэблэлэй 50 жэлэй ойе тэмдэглэжэ байхадаа хэблэлэй үйлэдбэриин ехэ хүгжэлтөөр омогорхон баясажа ябадагби.

Б. ТОГОШЕЕВА,
үнинэй наборщик, пенсионер.

УЗБЕГЭЙ ССР. Ферганын нугада уһалууриин түхеэрэлгэ барилгада шэнэ техникэ үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Бетон һуулгадаг комплекс (зураг дээрэ) барилгын хүдэлмэри нилээд урагшань дабшуулжа байнхай. Машинанууд 100 гаран хүниие халан хүдэлнэ.

ТАСС-ай фотохронико.

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

ФРАНЦИИН КОМПАРТИИН ПОЛИТИЧЕСКЭ АМЖАЛТА

ПАРИЖ. (ТАСС). Арадай нэгэдэлэй демократическа правительствын түлөө тэмсэлэй программа тайлбарилан ойлгуулха, тараан дэлгэрүүлхын тула партиин ябуулһан кампаниин үрэ дүнгүүдые политическэ шухала амжалта мүн гэжэ Франциин Компартиин Генеральна секретариин орлогшо Жорж Марше тодорхойлбо. Ж. Марше пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, энэ компаниин дүнгүүдтэ зорюулагдаһан департаменска федерацинуудай секретарьнарай зүблөөн ФКП-тэй ЦК-да болоо гэжэ мэдээсээ.

Һүүлэй неделинүүдтэ бүхы орон дотор олон зоной хабаадалгатай суглаанууд-хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэжэ, хэдэн түмэн хүн хабаадаа. Компартиин хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшад тэдэ суглаанууд дээрэ үгэ хэлэжэ, орон дотор демократическа хубилалтануудые хэхэ зорилготой программын тодорхой эрилтэнүүдые тайлбарилһан байна. Тус зүблөөн дээрэ Федерацинуудай секретарьнарай хэлэһэн үгэнүүдһээ мэдэхэдэ, Компартиин дурадхаһан программа улад зоной дунда ехэ һонирхол үүсхээ. Программын гол хараа бодолнуудай найруулагдаһан юһэ миллион хахад хэһэг брошюра тараагдаа. Энэ номые үшөө дахин нэмэжэ хэблэхэ бэлэдхэл хэгдэжэ байнхай;—гэжэ Ж. Марше онсолон тэмдэглэбэ.

ТУХИРАН ДЭБЭРГЭГШЭДЫЕ БУРУУШААНА

КОЛОМБО. (ТАСС). «Индидэшье, Пакистандашье һайниие хүсэдэг, бүхы эб найрамдалта оронууд Индостандахи дайнай ябуулгын болюулагдаһые һайшаана», — гэжэ недели бүриин, түрүү харал бодолтой «Форвард» гэжэ газетын редакционно статья соо бэшэгдэнэ.

Бангла дешэй арад зоной национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн тушаа харшаар хандаһанайнь түлөө, Индостанай хахад арал дээрэхи сэрэгэй тулалдаантай дашарамдуулан баримталһан хараа бодолойнь түлөө США ба Хитадые тус газетэ эрид шүүмжэлнэ.

«Бенгалиин булан худар 7-дохи флодоо эльгээхэ гэһэн США-гай правительствын шиидхэбэри бүхы дэлхэй дээрэ ехээр дураа гутаха ябадал үүсхээ, — гэжэ статья дотор саашадаа хэлэгдэнэ. Энэнь — убай һэнгэргүй, уридшалан бодомжологдоһон хорото ябуулга болоно,—гэжэ газетэ мэдүүлнэ. Тус районодо эб найрамдал һэргээлгэ — онсолон анхаралаа табидаг ябуулгамнай болоно гэһэн Вашингтоной мэдүүлгэнүүдэй худал хуурмаг байһые элирхэйлэн харуулна», — гэжэ редакционно статья дотор хэлэгдэнэ.

ВАШИНГТОНОЙ ЗҮГҺӨӨ ДЭМЖЭГДЭНЭ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Дүтын Зүүн зүгтэхи шахардуу байдалай түлөө, эндэ зэбсэгтэ тулалдаанай һэргээгдэжэ магад байһан аюулай түлөө бүхы харюусалгые Тель-Авивай правительство, Израилиин түримхэйшүүлые дэмжэдэг Сагаан байшан дааха байна, — гэжэ Америкын коммунистнуудай газетэ «Дейли Уорлд» бэшэнэ.

Аюулгүйн Соведэй 1967 оной ноябриин 22-ой шиидхэбэриин дүүргэлтые үсэд нэтэрүүгээр таһалдуулжа байһан. Тель-Авивай эрхисүүдэй политикын бодото залууршань Холбоото Штадуудай засаг баригша бүлэгүүд болоно гэжэ тус газетэ тусхайлан тэмдэглэнэ.

«Америкын зүгһөө дипломатическа, политическэ, экономическа, сэрэгэй ба моральна дэмжэлгэ үзүүлээгүй һаань, Тель-Авивай правительство Дүтын Зүүн зүгтэ амгалан байдал тогтоохо гэһэн эрмэлзэлдэ эсэргүүсэжэ шадахагүй байгаа», — гэжэ статья соо хэлэгдэнэ.

Эзэмдэгдэһэн араб газар нютагуудһаа Израилиин бүхы сэрэгүүдые үгэ дуугүйгөөр гаргаха тухай Аюулгүйн Соведэй шиидхэбэриие тэрэнэй дүүргэл һаань, Дүтын Зүүн зүгтэ амгалан байдал тогтоогдожо болохо гэжэ тус газетэ бэшэнэ.

ҺЭРИМЖЭТЭЙ, БАТА НЭГЭДЭЛТЭЙ БАЙХЫЕ УРЯАЛБА

ДЕЛИ. (ТАСС). «Инди дайн хэхые хүсэнэгүй, зүгөөр ямаршье заналтаһаа айнагүй», — гэжэ Индиин премьер-министр Индира Ганди Амбалада (Пенджаб) болоһон олониитын митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлһэн байна.

«Дайн мэнэ һаяхан дүүрэбэ, тиибэшье эб найрамдал тогтоо гэжэ би батаар этигэнэгүйб,— гэжэ И. Ганди нэмээн хэлэбэ. — Индиин түйлаһан илалта манай аюулгүй байдалда ушаруулагдажа болохо аюулые усадхаагүй. Мүнөө үедэ хариин зарим гүрэнүүд манай хэрэгтэ хамааралсаха һэдэлгэ гаргана, теэд саг ондоо болоо ха юм даа. Индиин шэлэһэн демократическа замһаань дэлхэй дээрэхи ямаршье хүсэн тэрэнэй хадуурхыень баадхажа шадахагүй».

Улад зондоо хандахадаа, премьер-министр хадаа бата нэгэдэлтэй байхыень, «ямаршье һэдэлгэдэ харюугай сохилто үгэхөөр бэлэн байхыень» уряалба.

ДЕЛИ. (ТАСС). Информационно агентствэнүүдэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Индидэ декабриин 3-да тогтоогдоһон онсо байдал үшөө нэгэ хэды саг соо тэрэ хэбээрээ үлэхэ юм.

Хитад ошоһон тухайгаа Токиогой губернатор игэжэ хэлэбэ

ТОКИО. (ТАСС). Японой «Джапан таймс» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Токиогой губернатор Р. Минобэ гэгшэ һая Пекин ошоһон, тэндэ Чжоу Эньлайтай хөөрэлдэһэн байха юм. Хариин корреспондентнүүдэй Токиодохи клуб соо үгэ хэлэхэдээ, Р. Минобэ игэжэ тэмдэглэлээ; Хитадта сэрэгэй дайн тухай шаг шууяан, антисоветизмын үзэл дүүрэшэнхэй гэжэ нюдөөрөө хараһан байнаб.

Тиихэ зуура, «КНР-эй премьер Холбоото Штадуудта ехэ һайн сэдьхэлтэйгээр хандана гэһэн мэдэрэл» Чжоу Эньлайтай хөөрэлдөөд байхадамни түрөө һэн гэжэ Р. Минобэ хэлээ.

Вальдхаймай мэдүүлгэ

БОНН. ТАСС). ГДР ФРГ хоёрой хоорондо «амжалтатайгаар һанамжаяа абалсаһанай» ашаар Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида Германиин хоёр гүрэнүүдые һаяын сагта абажа боломоор байна. Иимэ мэдүүлгэ Баруун Германиин «Нойе Рейн-цайтунг» газетэдэ интервью үгэхэдөө, Курт Вальдхайм хэһэн байха юм. Ерэхэ жэлэй январьһаа Курт Вальдхайм ООН-ой генеральна секретариин уялгаяа дүүргэжэ эхилхэ юм.

ФАР-ай СЕССИ

КАИР. (ТАСС). Араб республиканууддай федерациин президентнүүдэй соведэй хоёрдохи сесси хүдэлмэреэ дүүргэбэ. Египедэй президент А. Садат, Сириин президент Х. Асад, Ливиин революционно соведэй түрүүлэгшэ М. Каддафи гэгшэдэй гараа табиһан 17 декредүүдэй дунда Сириин арадай суглаанай мүнөөнэй түрүүлэгшэ Ахмед Хатыбай толгойлһон ФАР-ай министрнүүдэй кабинет байгуулха тухай шиидхэбэри; 60 гэшүүдһээ бүридэһэн (орон бүхэнһөө хори—хорин депутадууд) федеральна национальна суглаа байгуулха ба тусхай федеральна соведүүдые тогтоохо.

Тэдэниие ФАР-ай министрнүүдэй кабинедэй гэшүүд толгойлхо юм.

Сессиин дүнгүүдые тайлбарилха зуураа, «Аль-Ахрам» газетэ игэжэ онсолон тэмдэглэнэ: ФАР-ай конституционно органуудые байгуулха тушаа али бүхы асуудалнуудаар Египедэй, Сириин ба Ливиин гүрэнүүдые толгойлогшод үгэеэ ойлголсоһон байна.

Бангла Дешэхи байдал

ДЕЛИ. (ТАСС). Бангла Дешэй ниислэл хотын байдал хүдэлмэри гэмгүй һайн гуримдаа удаа дараалан орожо байна. Экономическа ажал ябуулга һэргээгдэнэ.

ПЛЕНДЭ ОРОБО

ДЕЛИ. (ТАСС). Пакистанай сэрэгүүдэй ба саг зуура сэрэгэй албанда татагдагшадай 89 мянган солдат, офицернүүд Зүүн Бенгалида плендэ абтаа.

Д. Леоне—Италиин президент

РИМ. (ТАСС). Италиин республикын шэнэ президентээр христианска демократ Джованни Леоне һунгагдаа. Тэрэ хадаа Дж. Срагадай орондо ороходо юм. Тэрэнэй эрхэ түлөөлэлгын болзор декабриин 28-да дүүрэхэ байна.

Италида президентнүүдые һунгадаг түүхэтэ эгээл удаан болоһон һунгалтын эсэстэ, хорин гурба удаа һунгаһанай эсэстэ Дж. Леоне гэгшэ һунгагдаба.

Италиин шэнэ президент 63 наһатай, Римэй университедтэ эрхэ заадаг профессор юм. Тэрэ хадаа энээнһээ урагша Италиин христианско-демократическа правительствые хоёр дахин толгойлһон.

ИНДОХИТАДАЙ ПАТРИОДУУДАЙ АМЖАЛТА

Лаосой шухалын шухала стратегическа район — Домбонуудай нуга гэжэ нютаг патриодуудай мэдэлдэ бүрин оронхой. Энээн тухай Франс-пресс агентствын корреспондент Вьетнамһаа мэдээсэнэ. Домбонуудай нугые хамгаалжа байһан баруунай хүсэнүүдэй ба Таиландын хүлһэншэдэй сэрэгүүд гээлтэ хоролтодо ехээр ороһон, техникээ алдаһан байна. Шухала энэ районодо дайсанай диилдэһэн ушар хадаа США-гай зэбсэглэһэн, һургаһан «тусхай хүсэнүүдэй» тон ехээр бута сохюулһан ябадал мүн болоно гэжэ Рейтер агентствын корреспондент тэмдэглэнэ.

Домбонуудай нугые дайшалан абажа дүүргээд, Лаосой патриодууд генерал Ван Пао гэгшын даадаг хархис сэрэгүүдэй шэбээлһэн Лонгченг шадар дайсаниие намнан сохино.

НИДЕРЛАНДАДА промышленна предприятинуудай муухай болоһон уһа гол мүрэнүүд руу хаяһанһаань боложо хото городуудай улад зон сэбэр уһаар дуталдана. Ороной томо ехэ хото болохо Роттердамда санитарка испекци уһаар хангадаг хоолой хаажа, улад зоной эдеэ хоолдо хэрэглэхыень хориһон байха юм. Худалдаа наймаанай компаниинууд энээниие һамбаашалан, өөһэдынгөө ашатуһада хэрэглэхые шиидээд, Норвегиһээ сэбэр уһа асаржа, хэдэ дахин үнэтэйгөөр худалдана. Саашадаа ямар ушар байдалай тохёолдохо байһаниинь гайхалтай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Норвегиһээ тусгаар амһарта соо хэжэ асарагдаһан уһа худалдажа байна.

АНЕФО—ТАСС-ай фото.

САЯАНҺАА ВИТИМ ХҮРЭТЭР

ТҮНХЭНӨӨР ФИЛАРМОНИ АЙЛШАЛНА

Эдэ үдэрнүүдтэ Буряадай гүрэнэй филармониин эстрадно-концертнэ бригада Түнхэнэй аймагай ажахынуудаар ябажа, малшад болон механизаторнуудта концерт харуулна.

Айлшадаймнай дунда республикын габьяата артистнууд Клавдия Шулунова, Арсен Галсанэ болон бусад оролсоно. Концерт харагшад К. Шулуновагай ород арадай дуунуудые дуулахада, А. Галсанэйн илюзионно шэди харуулхада, Ураалай консерватори һаяхан дүүргэһэн залуу дуушан Владимир Шагжиевай С. Манжигеевэй зохёоһон «Дэлхэй минии альган дээрэ» гэһэн дуу дуулахада нэрьемэ альга ташалгаар сэгнэнэд.

Шог рассказ, сатирануудые хөөрэдэг Игорь Мэй болон клоун Андрюша Балалайкин гэгшэд харагшадые нилээд энеэлгэнэ. Харин хатаршад Инна Шустрова, Равиль Назиров гэгшэд Аргентинэ болон Кубын арадуудай хатар һайнаар гүйсэдхэнэ. Мүн хүгжэмэй квартет мүнөө үеын эстрадна зохёолнуудые гүйсэдхэжэ, харагшадые һонирхуулна.

Эдэ үдэрнүүдтэ артистнууд Ехэ-Уһанай аршаан, «Аршан» курорт, Туранай совхозой Хужарай, Хойто-Голой отделенинүүдээр айлшалаа. Айлшаднай арбан хоногой туршада Ленинэй нэрэмжэтэ, «Маяк», «Сибиряк», «Восточные Саяны» колхозууд болон Саянай совхозой ажалшадта бэлиг шадабарияа харуулха юм.

В. БИЛЬТАГУРОВ.

СОЁЛОЙ ГУЛАМТА

Манай Алтай тосхоной хүдөөгэй клуб байгша оной ноябриин 1-һээ эхилэн соёлой байшан болгогдобо. Соёлой гуламтын һиигэжэ үргэдхэхэтэй хамта тэндэ эмхидхэгдэдэг соёл гэгээрэлэй, уран һайханай хүдэлмэриин хэмжээн улам үргэн дэлисэтэй болоо. Уран һайханай бүлгэм, агитбригада шэнээр байгуулагдаа. Эдэниие эмхидхэлгэдэ совхозой парторганизациин секретарь Р. Д. Гонсорунов эдэбхитэйгээр туһална.

Соёлой байшангай хүдэлмэриин түсэб зохёогдоо. Түсэбэй ёһоор малшадай дунда ябуулагдаха соёлой хүдэлмэридэ ехэхэн анхарал табигдана. Четверг бүхэндэ холо, ойрын малшадта агитбригада ошожо байха юм. Агитбригадын бүридэлдэ парторганизациин, комсомолой комитедэй түлөөлэгшэд, нүүдэл библиотекэ, уран һайханай бүлгэмэйхид, медицинын хүдэлмэрилэгшэ оролсоно.

Тус бригада совхозой һаалиин 2-дохи фермэдэ, Хапчуугай хонишодто ошоһон байна. Тэндэ концерт табиһан, лекци уншаһан, малшадай байра, улаан булангые шэмэглэһэн байха юм.

Декабриин эхеэр соёлой байшан соо үдэшэ үнгэргэгдэжэ, 4 хуудаһатай аман үгын журнал табигдаа. Тэндэ совхозой ажалай ветеран Ш. Л. Цыбенов, совхозой парткомой секретарь Р. Д. Гонсорунов, һургуулиин интернадай хүмүүжүүлэгшэ Л. Д. Дашиева гэгшэд хабаадалсаһан байна. Энэ үдэшэ тон һонирхолтойгоор үнгэрөө.

Саашадаа асуудал харюугай үдэшэнүүд, уншагшадай конференци эмхидхэжэ байхаар хараалагдана. Тиигэжэ Алтайн соёлой байшангай галнууд улам хурсаар яларха.

С. БАТОРОВА,
совхозой ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь.

Хяагтын аймаг.

Улаан-Баатарһаа мэдээсэнэ

ШЭНЭ МУЗЕЙ

Монгол ороной социально-экономическа байдалда, мүн гадаадын харилсаа холбоондо болоһон томо томо хубилалтануудые эли тодоор харуулһан шэнэ музей Улаан-Баатар хотодо һаяшаг нээгдэбэ.

Монголой Арадай революционно парти ба засаг түрые байгуулагша Сүхэ-Баатарай, тэрэнэй хани нүхэдэй хэрэглэжэ ябаһан буу зэбсэг, хубсаһа хунар болон ажал ябуулганuудые харуулһан баримтата бэшэгүүд тэндэ табигданхай. Тиихэдэ МНР-тэ социализм байгуулалгын асари ехэ дүнгүүдые, агуу ехэ совет арадай сэгнэшэгүй ехэ туһаламжа, аха дүүгэй хани барисаае тодорхойгоор харуулһан экспонадууд олон юм. Хамта дээрээ 5.000 гаран экспонат энэ музей соо табигдаба.

Музейн байшангай проектые Монголой залуу архитектор Г. Лувсандорж зохёоһон байна. Тус музейн байшан бодхоохо хэрэгтэ СССР-эй барилгашад ехэ туһаламжа хүргөө.

Б. ЦЭРЭНДАШ.

Улаан-Баатар.

ҮНЭР БҮЛЭ

Аха дүү Татар республикаһаа Галимзян Анувар Салимзяновтан гурбан бага хүүгэдээ дахуулаад, уужам Буряад оронoймнай Ноёхон нютагта 1940 ондо ерэжэ нютагжаһан юм.

Гэр бараа түхеэржэ, һааха үнеэтэйхэн болоод, ан-бун түбхинэжэ, ажал хүдэлмэреэ эхилэн, айл зоноороо танилсажа үшөө хүсэд һамжаашьегүй байтарынь аюулта дайн эхилшоо бэлэй.

Эхэ орон, эрхэ сүлөө, аза жаргалдамнай аюул тохёолдуулһан хархис муухай фашис Германиие дарахын тулада бүхы совет ажалшад хатуу шэрүүн тэмсэлдэ жаргаба. Ноёхон нютагайнгаа олон залуу хүбүүдтэй хамта Галимзян Салимзянов 1941 оной зун фронтдо мордоо һэн. Ноёхондо нютагжаһаар ехэ үни болоогүйшье һаа, Салимзяновтан ажалша, сэхэ, сэбэр бүлэ гэжэ колхоз соогоо мэдээжэ болоһон байгаа. Тиимэл хадань нютагайхиднай өөрынгөө түрэл хүбүүн шэнгеэр тэрэниие хүндэтэйгөөр үдэшэжэ, бусахыень хүлеэжэ байһан юм. Галимзян өөрөөшье фронтдо ябахадаа гэр бүлынгөө хойноһоо һанаагаа зобоогүй, нютаг зонойнгоо дунда үргэмжэтэй һайн байха гэжэ найдаһан байгаа.

Дайнай фронт дээрэ Галимзян Салимзянов эрэлхэг зоригтойгоор байлдажа, хэдэн удаа шархатаа. 1943 ондо хүндөөр шархатаһанайнгаа һүүлээр инвалид боложо, гэртээ ерэһэн юм. Хэды эрэмдэг бэетэй болобошье, шадалайнгаа зэргээр колхоздоо ажаллажа байгаа.

Мүнөө Салимзяновтан Ноёхон нютаг соогоо эгээл үнэр, ажалша бэрхэ бүлэ. Галимзян Анувар хоёр 7 хүбүү, хоёр басага хүмүүжүүлэн, хүл дээрэнь гаргаа. Дүрбэн хүбүүниинь автомашинын жолоошод, гурбаниинь—тракторист. Ехэ басаган Мария—киномеханик, багань—Саида нютагайнгаа дунда һургуулида һурана. Иигэжэ Салимзяновтанай бүлэ бүхыдөө 25 хүн болонхой. Бултадаа ажалша, сэхэ сэбэр улад юм. Жэшээлхэдэ, ехэ хүбүүн—Галимзян, коммунист, машинын жолоошон, коммунис ажалай ударник. Удаадахи хүбүүн Фотат—колхозой эрхим механизаторнуудай нэгэн, сомоной Соведэй депутат.

Үнэр баян бүлын эсэгэ Галимзян, эхэ Анувар хоёр үри хүүгэдээ хүл дээрэнь гаргаад, ашанараа үргэлсэжэ жаргалтай һайхан ажаһууна. Эдэнэр 32 жэлэй туршада Ноёхон нютагтаа һуурижан, түрэл гаралтай, аха дүүнэр, айл аймаг боложо жаргалтай һайхан ажаһуунад.

С. БИЛИКТУЕВ.
ХХ партсъездын нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн.

Сэлэнгын аймаг.

ҮРГЭЛЖЭ ЗАМДАА

1960 оной хабар арбан наймата хүбүүн Миша Трапезников Мухар-Шэбэрэй дунда һургуули дүүргэмсээрээ сэрэгэй албанда мордоһон юм.

Алба хэжэ байха зуураа Михаил жолоошын мэргэжэлтэй болоһон байгаа. Албаяа дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр түрэл нютаг Дабаатаяа бусажа ерээд, совхоздоо жолоошоноор хүдэлжэ эхилһэн. Тэрэ гэһээр мүнөө ашаанай машина жолоодоһон зандаа.

Арбаад жэлэй туршада Михаил Трапезников ажалдаа амжалта туйлаһан, мэргэжэлээ дээшэлүүлһэн байна. Мүнөө Михаил 2-дохи классай шофёр, автомеханигай үнэмшэлгэтэй.

Бэрхэ жолоошониие совхозой директи автогараж даагша болгожо томилһон юм. Жэлһээ үлүүхэн хүдэлөөд байхадаа:

— Энэ ажал намда таарахагүй байна. Намда машина үгэгты, — гэжэ мэдүүлгэ бэшэһэн байгаа.

Машина абажа ажаллахадаа Михаил Трапезников нэгэшье алдуу эндүү, усалгүй ябадаг юм.

Мүнөө Трапезников М. Д. машинын гүйсые һара бүри 7000 километр хүргэнэ. Тиимэ амжалта үдэр, һүнигүй замда ябахадал туйлагдадаг бшуу.

Х. ОЧИРОВ.

Спорт

Тренернүүд бодомжолог лэ

Манай республикын баскетболистнууд һая Шэтэ ошожо, тэндэхи багшанарай институдай болон армиин спортивна клубай командануудтай уулзалга үнгэргөө.

Эхэнэрнүүдэймнай команда хоёр нааданай дүнгөөр тэнсэһэн байна. Харин эрэшүүлнай һулаар наадажа, ахирханаар шүүгдэшөө.

Баскетболистнуудые бэлдэдэг тренернүүдэй бодомжолон хөөрэлдэхөөр асуудалнууд олон лэ болоо аа гү?

Б. ЛХАСАРАНОВ.

СТУДЕНТНЭР ИЛАБА

Хүндэ атлетикээр өөһэдынгөө заводой мүрысөөндэ хэлхеэ холбооной электротехникумэй залуу штангистнуудые уриһан «Забайкалец» гэжэ клубай спортсменүүд һайшаамаар үүсхэл гаргаба. Студент Геннадий Пляскинай оролдолгоор тус техникумдэ хүндэ атлетикээр секци хүдэлмэрилжэ эхилһэн. Һайн дураараа секци эрхилһэн, 1-дэхи разрядай спортсмен Г. Пляскин, тэрэнэй нүхэдэй хэрэг амжалтатай ябажа эхилһэн юм.

Харин «Забайкалецай» хүсэтэй хүбүүдээр уулзахадаа техникумэй студентнэр түрүүлбэ. Гурбан зүйлэй мүрысөөнэй дүнгөөр 320.0 килограмм харуулһан Геннадий Пляскин һайн үрэ дүн туйлаа.

Клубай ээдэй дундаһаа спортын мастернууд А. Агапов, А. Поламошин гэгшэд һонирхолтой наада харуулаа.

Мэдээжэ спортсменүүдтэй студентнэрэй уулзалга залуу штангистнуудта туһатайнь дамжаггүй.

БАГШЫН ОРОЛДОЛГО

Мюнхендэ үнгэргэгдэхээ байһан Олимпиин нааданай программада мүнөө жэл түрүүшынхеэ һур харбалгаар мүрысөөн оруулагдаха юм. Тиимэһээ, Буряадаймнай һур харбагшадай тоошье олошоржо, тэрэнээр һонирходогшье хүнүүд мүн лэ олон болоно.

—«Труд» бүлгэмэй спортсменүүд өөһэд хоорондын мүрысөө һаяхан үнгэргөө. Эндэ мастерта кандидат Аркадий Бутхаев бусадһаа олон очкотой (528) боложо, бүлгэмэй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө. Игорь Мадасов тиихэдэ 2-дохи һуури эзэлээ.

Эхэнэрнүүдэй дундаһаа Ольга Усольцева түрүүлээ. Татьяна Шелковникова, Татьяна Усольцева гэгшэд удаадахи һууринуудта хүртэһэн байна.

«Труд» бүлгэмэй һур харбагшадые спортын тус һалбарида тон дуратай,багшанарай институдай багша Лев Николаевич Устинов хүтэлбэрилөө юм. Тиимэһээ спортсменүүд өөһэдынгөө амжалтые багшымнай оролдолго гэжэ нэрлэнэ.

Б. БАЛЬЧИНОВ.

МҮРЫСӨӨНДӨ БЭЛЭН

Улаан-Үдын Советскэ районой һургуулиин баскетболистнууд бусадһаа түрүүлэн мүрысөө эхилһэн. 2—3-дахи һургуулинуудай шуран шамбай спортсменүүд финалда гаранхай.

Железнодорожно районой һургуулинуудта мүн лэ шангахан тулалдаан үнгэрөөд, 41-дэхи болон 22-дохи һургууляархин шалгараа.

25-дахи, 50-дахи һургуулиин командануд Октябрьска районой нэрэ зэргые хамгаалха эрхэтэй болонхой.

Ниислэл хотынгоо гурбан районуудай һургуулинуудай бэрхэ бэрхэ баскетболистнуудай наадахые городой 1972 оной эдир чемпионие элирүүлэлгын мүрысөөндэ һаяар харахабди.

Б. ЛХАСАРАНОВ.

НҮХЭР ЁҺОНОЙ УУЛЗАЛГА

Тимлюйн цементнэ заводой хүдэлмэришэд Улаан-Үдын судна бүтээгшэдэй спортсменүүдэй делегациие хүндэтэйгөөр угтажа абаба. Цементнигүүдэй спортын байшан соо баскетболистнууд, волейболистнууд болон теннисистнүүд хоёр үдэрэй турша соо нүхэр ёһоной шанга тулалдаа үнгэргөө.

Волейбол наададаг талмай дээрэ түрүүлэн эрэшүүл гаргаа. Цементын заводой хүдэлмэришэд 3:1 гэһэн тоотойгоор шүүгээдхихэдэнь, судна бүтээлгын заводой басагад түргэхэнөөр нүгөөдүүлээ буляадхёо.

Айлшадай баскетболистнуудай суглуулагдамал команда хоёр уулзалга хээд, хоюуландань шүүгдээ. Харин теннис наадалган болоходо, судна бүтээгшэдһээ бэрхэ спортсменүүд байбагүй.

Спортоор үнгэрһэн уулзалгын һүүлээр нүхэд ёһоной баярай үдэшэ болоо. Тэндэ айлшадта дурасхаалай вымпел ба бэлэгүүд барюулагдаа.

С. КРУЖИЛИН.

ЖАРГАЛААР ЯБИЛТАРҺАН БАЛШАР НАҺАН

Улаан-Үдын Железнодорожно райондо 67-дохи ясли-саадай нээгдэһээр балайшье үни болоогүй. Оройдоол хоёр жэл үнгэрөө. Гэбэшье мүнөө эндэ 300-гаад үхибүүд хүмүүжүүлэгдэнэ. Энэ хугасаа соо тус ясли-саад яһала һайнаар түбхинэжэ, балшар заахан үхибүүдэй дура сэдьхэл татадаг болонхой. Багашуулай дуран соогоо наадаха элдэб нааданхайнууд эндэ олон. Һая болотор нэрэгүй байһан энэ ясли-саад «Ургы» гэжэ гоё һайхан нэрэ зүүгээ.

Саб сагаахан фартук үмдэһэн балшар заахан үхибүүдэй эдеэ хоол стол дээрэ табижа байхыень харахада (1-дэхи зураг), зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлмөөр байгаа һэн. Ясли-саадтаа һуулгаһан сэсэгүүдые үхибүүд өөһэдөө харууһалдаг юм (2-дохи зураг).

К. ГАБАЕВАЙ фото.

Ахын аймагта

ҺОНИРХОЛТОЙ УУЛЗАЛГА

ВЛКСМ-эй обкомой дэргэдэхи дайшалхы ба ажалай алдар солын республиканска клубай түрүүлэгшэ нүхэр О. Б. Цыбиков һаяхан Ахын аймагаар ябаа.

«Саян» гэжэ соёлой түбэй байшанда аймагай залуушуул болон ажалшадтай нүхэр Цыбиков О. Б. уулзаба. Тэндэ тэрэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай үедэ совет сэрэгшэдэй гаргаһан баатаршалга тухай һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгэбэ.

Нүхэр О. Б. Цыбиков республикын «Знание» бүлгэмэй гэшүүн юм. Тиимэһээ «Ороноо хамгаалха талаар КПСС-эй ябуулжа байгаа хэмжээ ябуулганууд тухай» лекци аймагай партийно-советскэ эдэбхитэдэй үмэнэ партиин райкомдо уншаа.

Тэрэнэй лекцинүүдые Ахын ажалшад ехэ һонирхожо, шагнаһан, олон асуудалнуудые табижа, хангалтатай харюу абаһан байха юм.

НААДА, ЗҮЖЭГ — МАЛШАДТА

Байгша һара соо Орлигой дунда һургуулиин 10-хи классуудай һурагшад, багшанар С. Ж. Мандадаева, Е. Д. Хамагапова гэгшэдэй ударилга доро «Улаан-Аха», «50 лет Октября» колхозуудта ошожо, малшадта наада, зүжэг табижа ерээ. Тэндэхи түрэлхидэй урда багшанар лекцинүүдые уншаа юм.

Һурагшадай наадые малшад һайхашаан хараа.

СЕМИНАРНУУД БОЛОБО

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй тогтоолнуудые ба СССР-эй, РСФСР-эй Верховно Соведүүдэй сессинүүдэй материалнуудые ажалшадта ойлгуулха талаар агитатор болон политинформаторнуудай семинарнуудые партиин райком үнгэргөө. Жэшээлхэдэ, иимэ семинарнууд «Улаан-Аха», «50 лет Октября» колхозуудта, Орлик тосхондо үнгэргэгдөө. Тэдэ семинарнуудта партиин райкомой секретарь нүхэр З. Б. Шагдуров, бюрогой гэшүүд нүхэд Х. Х. Хантаев, К. Д. Тулуев партийна эхин организацинуудай секретарьнар нүхэд Б-Н. С. Патархеев, А. Л. Шарастепаһов болон бусад элидхэлнүүдые хэһэн байна.

Мүнөө үедэ Ахын ажалшад КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй, СССР-эй, РСФСР-эй Верховно Соведүүдэй сессинүүдэй материалнуудые шудалжа байнхай.

ЗАЛУУШУУЛАЙ ТООСООН

Аймагай комсомолой эхин организацинуудта тоосоото- һунгалтын суглаанууд үнгэрөө. Залуушуул тоосоото үе соогоо хэһэн ажалайнгаа дүнгүүдые согсолжо, саашанхи зорилгонуудаа хараалбад. Эдэ суглаанууд залуушуулай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар үнгэржэ, ажалай дутуу дундануудые элирүүлэгдэжэ, шүүмжэлэгдэһэн байна.

Комсомолой тоосоото-һунгалтын суглаанууд дээрэ колхозуудай, эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд, эхин партийна организацинуудай секретарьнар байлсажа, үгэнүүдые хэлэһэн байна. Комсомолой организацинуудай ударидагшадаар залуу коммунистнууд һунгагдаа.

Вл. ГАЛСАНОВ.

Шэнэ жэлые угтуулан

ШЭДИТЭ ГАЛАЙ НОСООГДОХОДО...

Үхибүүд! Үбэлэйтнай амаралта дүтэлбэ. Тэрээнтэй хамта, Шэнэ жэлэй эгээл хүхюун һайндэр болохо. Шэнэ жэлэй ёлкын шэдитэ гал носоогдожо, Жабар-Үбгэн, Саһан-Хүүхэн багашуулда айлшалжа, холоһоо асарһан бэлэгүүдээ хубааха.

Тиимэһээ таанар, үхибүүд, энэ һайндэрөө гоёор үнгэргэхэ гэжэ эртээнһээ бэлдэнэ ёһотойт. Һайндэрэй программа зохёогдонхой һаа, бүри һайн гээшэ: ямар наада, аттракцион эрхилхэб, дуу шүүлсэхэ, хатарха мэтые эртээнһээ хараалаад байхада зохид.

Үхибүүд һаянай хүүгэдэй библиотекэһээ шэнэ жэлэй һайндэр яажа үнгэргэхэ тухай асуудаг, номуудые һурагшалдаг болонхой. Зүб даа, бал-маскарадта ямар хубсаһа үмдэхээ һайса бодожо үзэхэ хэрэгтэй бшуу.

Хэндэ ямар хубсаһан таарахаб, маскарадта үмдэхэ юумые яажа бэлдэхэб, үхибүүдэй сэдьхэлдэ хадуугдама һайнаар һайндэр үнгэргэхын тула үшөө юу хэлтэйб гэһэн асуудалда номууд, репертуарна согсолборинууд туһатай харюу үгэхэ. Тиимэһээ танай анхаралда хэдэн ном дурадхая.

«Ёлкын ойро», М., 1959. Энэ ном сооһоо һургуулиин дундуур наһанай һурагшадта зохимоор дуун, шүлэн, богони зүжэгүүд бии.

В. Викторовэй «Мы не пустим скуку в дом», («Манда уйдхар хэрэггүй») гэһэн ном соо зүжэгүүд, шүлэгүүд, онтохонууд, дуунууд элбэгээр үгтэһэн. Гадна, жороо үгэнүүдые, таабари, тоололго, элдэб нааданай заабари ном соо олохот.

Ёлкодо үмдэхөөр, гоё һонин янзын хубсаһа оёдог һаа гэжэ олон үхибүүд һанабашье, заримдаа һөөнь хүрэдэггүй. Тиимэ нүхэдтэ **Ю. Бугельскиин «Карнавалда зорюулжа хэгты»** гэһэн ном ехэ туһатай байха. Ном соо үгтэһэн заабари, эсхэбэринүүдые харахадаа, өөһэдынтнайшье толгойдо һонин бодол орожо болохо бшуу.

Н. Бронзафт, Р. Ходес-Поляновская гэгшэдэй бэшэһэн **«Залуушуулай карнавалай үмэдхэл»** гэжэ наада зугаата һайндэртэ үмдэдэг, мүн уран зохёолой, үльгэр онтохонуудай геройнуудай хубсаһа хунарай зурагууд үгтэнхэй. Тиимэ хубсаһануудай эсхэбэришье үгтэнхэй. Тэрэ зурагуудые, эсхэбэринүүдые хэрэглэн, өөһэдөө үмэдхэл оёходо болохо юм.

«Шэдитэ нюдэнэй шэл», М., 1965. Энэ суглуулбари соо зүжэгүүд, сценкэнүүд, хөөрөөнүүд болон уран һайханай бүлгэмэй гэшүүдэй гүйсэдхэмөөр зохёолнууд үгтэһэн.

«Манай нааданда хабаадалсагты», М., 1963. Тус согсолбори хадаа һургуулиин уран һайханай бүлгэмэйхидтэ зохисотой. Һургуулиин бага наһанай хүүгэдэй наадахаар зүжэгүүд оруулагдаа.

Нэрлэгдэһэн номуудһаа гадна, «Наранай хүреэ» гэжэ ном бии юм. Энэ ном соо гансахан Шэнэ жэлэй дуун, шүлэгүүд бии бэшэ, харин бусад һайндэртэшье таарама зохёолнууд ном соо оруулагдаа.

Шэнэ жэл хадаа эгээл хүхюун һайндэрнай—һайнаар үнгэрһэй гэжэ хүсэдэг. Һайнаар ёлкын наада үнгэргэхэ гэжэ оролдоёл даа.

Б. ХАЛМАТОВА,
библиотекарь.

ҺУРАНА, АМАРНА

Үбэл — хүдөө нютагуудта һуралсалай эхилдэг хаһа. Кабанскын аймагай совхозуудай 73 механизатор мэргэжэлээ дээшэлүүлхын курсада ябажа эхилбэ.

Элдэб маркын тракторнуудай түхеэрэлгэ, агрономи, малай байрын оньһожоруулга болон үйлсын ябадалай дүримүүдээр хэшээлнүүдые аймагай хүдөө ажахын үйлэдбэриин мэргэжэлтэд үнгэргэнэ.

Курсаяа дүүргээд, механизаторнууд шалгалта бариха юм. Гүрэнэй шалгалта һайнаар баряашад 2-дохи классай трактористын эрхэ абаха юм. Тэдэнэр мүнөө «Байгалай долгин» гэжэ амаралтын байшан соо һуралсалаа үнгэргэнэ. Механизатор бүхэнэй һуралсалда эльгээгдэһэн путёвко ажахынуудаарнь түлэгдэнхэй. Сүлөөтэй сагтаа тэдэнэр коньки, сана абаад, сэнгээдшье, амараадшье ерэнэ. Үгы һаа, Байгалай эрьедэ загаһа агнахада, хэлэшэгүй гоё ааб даа.

А. ХАЛТУЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Хүн зоной аша туһада» гэһэн түрүү бэшэг. А. Субботиной «Ажалаарнь харюулагдаһан үндэр хайра шагнал» гэһэн репортаж. Нютаг нютагуудһаа абтаһан һонинууд. ТАСС-ай һүүлэй мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: Буряадай АССР-эй наймадахи зарлалай Верховно Соведэй II сессиин материалнууд.

Гурбадахи хуудаһанда: А. Полтобай рецензи. Хилын саанаһаа. Эрдэм ухаанай һонинууд. Манай юридическэ таһаг.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Шог ёгто булан. Нютаг нютагай һонинууд. Соносхолнууд.

ЭНХИР КРАН

УЛААН-ҮДЭ: 11.30 — үхибүүдтэ зорюулагдаһан мультфильмүүд: «Алтан хүбүүн ба Һарын гэрэл туяа тухай үльгэр». 12.00 — «Чук ба Гек» гэһэн уран һайханай фильм.

МОСКВА: 13. 00 — Орон доторхи һонинууд. 13.05 — һурагшадта зорюулагдаһан «Будильник» гэһэн хуудаһан. 13.35 — «Гоё һайханиие ойлгуулха талаар театрай бэелүүлдэг үүргэ» гэһэн арадай телевизионно университет. 14.20 — «Ан амитадай ажамидарал».

УЛААН-ҮДЭ: 15.35 — 15.45 — «Хатардаг куклануд гэһэн кинофильм. 15.45 — «Мүнөөдэрэй Япон орон» (гурбадахи дамжуулга). 16.15—Хүгжэмтэ уулзалганууд. 16.45 — «Үбэлэй XI олимпиадын эхиндэ». 17.15 — «Доктор Ротдо» һэжэг түрэгдэнэ»—гэһэн уран һайханай фильм.

УЛААН-ҮДЭ: 18.30 — «Композитор Щедрин »гэһэн барнмтата фильм. 19.00 — «Уран һайханай бүлгэм» гэһэн телевизионно согсолбори.

МОСКВА: 20.00 — Орон доторхи һонинууд. 20.15 — Кино аяншалгын клуб. 21.25 — «Сценын ендэр дээрэ» гэһэн уран һайханай фильм.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛХА.
Саашань Москваһаа дамжуулганууд.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря—66-76, отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства—61 35, советского строительства и быта—69-58, культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34 05, общественная приёмная—56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Н-01671. Заказ № 1143.